historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Det ständiga knekthållet

Den som ställde upp med häst och ryttare i kungens vaktstyrka slapp betala skatt. Det bestämdes år 1279 och det blev grunden till att adeln bildades och att militärväsendet utvecklades.

Någon fast armé fanns inte. Vid krigsfara utsågs mellan var tredje och femte man till soldat. Vid behov kunde man också leja soldater utomlands, de stred mot betalning och kallades legoknektar.

Båda dessa system hade nackdelar – det första var orättvist och det andra mycket dyrt. År 1682 infördes istället indelningsverket som var i bruk fram till 1901.

Vad var då indelningsverket? Man kan säga att det var ett system för att ha en vältränad armé som snabbt kunde kallas in, utan att staten behövde betala lön till soldaterna.

Istället var det bönderna som fick avlöna soldaterna. Några bondgårdar bildade ett rote som hade ansvar för en soldat, vilket innebar att ge soldaten bostad, mat och övrigt livsnödvändigt.

För bönderna fungerade detta som ett slags skatt samtidigt som de slapp att själva bli utskrivna till soldater.

Systemet brukar kallas för det ständiga knekthållet. Samtidigt fanns rusthållen där gårdsägaren, vanligen på stora gårdar, åtog sig att anskaffa och underhålla en ryttare med häst och utrustning. För detta blev rusthållaren befriad från grundskatt.

I ett samhälle, där byte av varor och tjänster var vanligare än kontanta pengar, var detta ett naturligt sätt, både att avlöna anställda och betala skatt. Till exempel fick officerare, präster och andra statligt anställda, gårdar att försörja sig på.

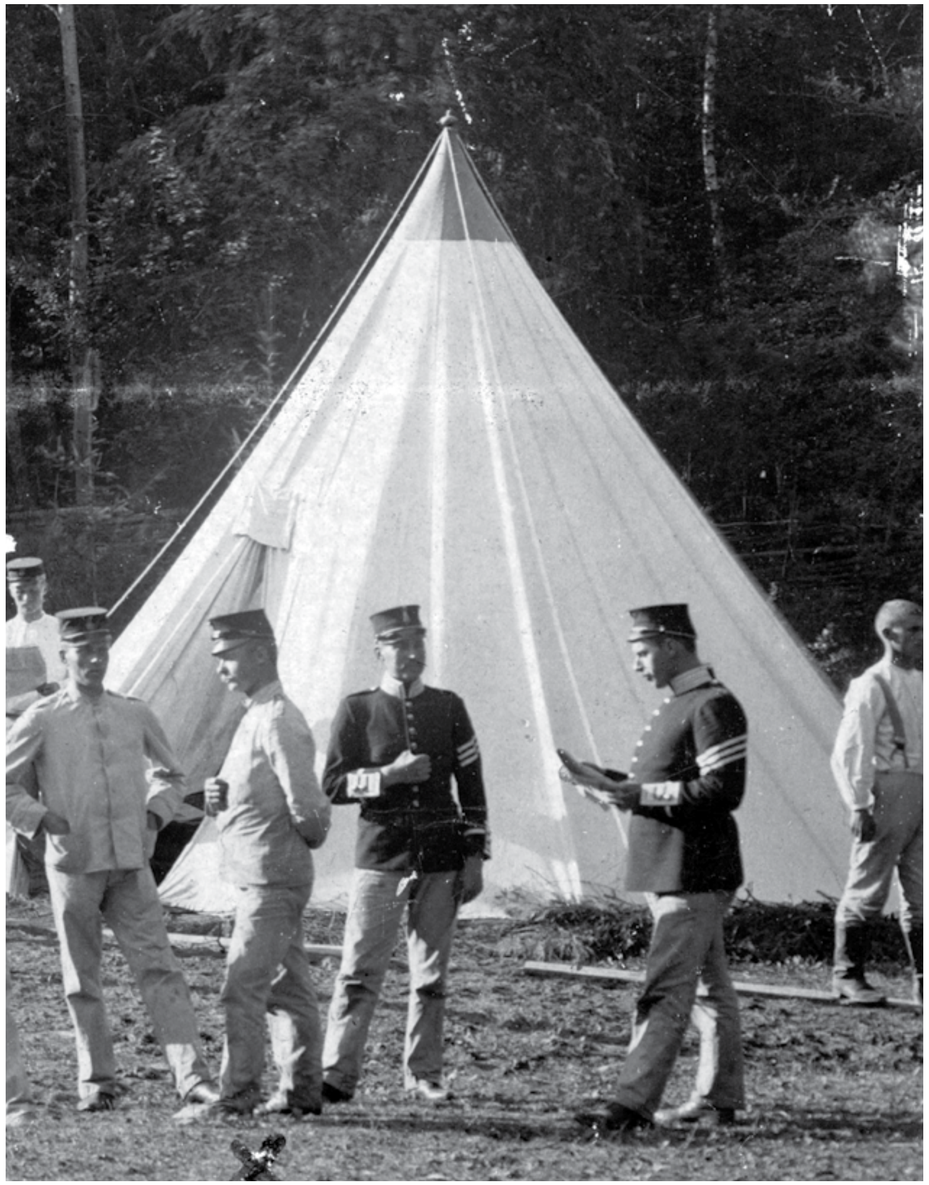

Fältövning 1895.

Övning i början på 1900-talet.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema
Soldaterna på heden

Det ständiga knekthållet

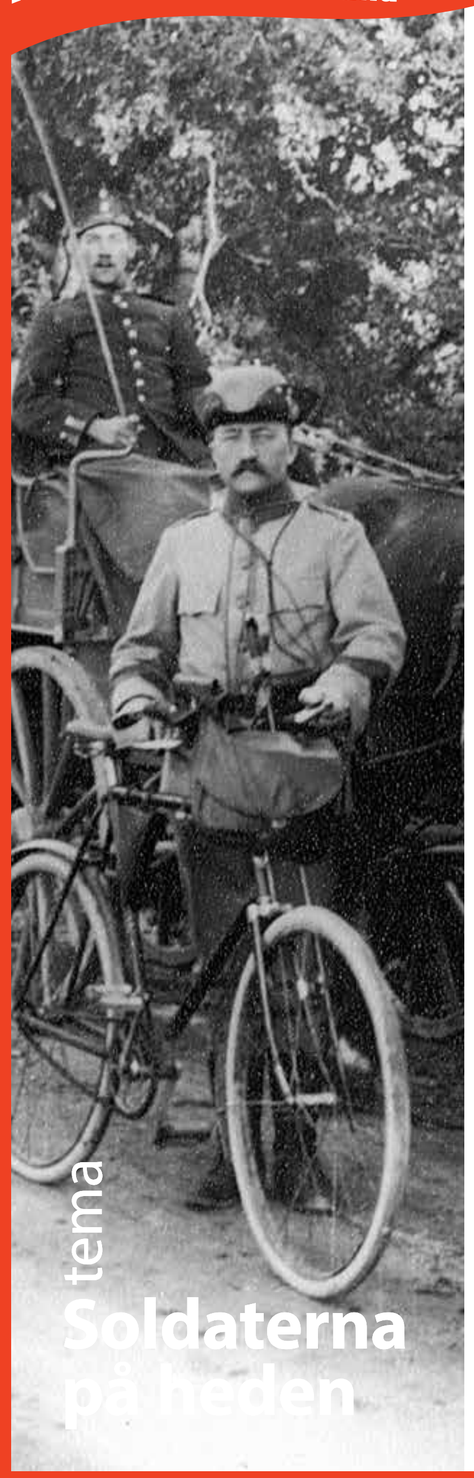

Fanjunkare C A Ahrén i början på 1900-talet. Kusken är okänd.

Totalt fanns omkring 50 officerare och 1200 soldater i Södermanlands regemente under indelningsverkets tid. Var och en hade sin ”tjänstebostad” vilket betydde att det fanns 50 boställen och 1200 soldattorp fördelade över hela landskapet.

Nio av soldattorpen låg i Lilla Malma socken. De ingick i regementets 4: e kompani som hette Oppunda kompani. I socknen fanns även tre rusthåll vilka ingick i Lif-Regementets Grenadiers-Corps i Örebro.

Att indelningsverket fungerade berodde bland annat på att övningarna tog så pass kort tid att man också kunde sköta sitt jordbruk hemma på torpet.

Under 1800-talet började systemet bli både opraktiskt och föråldrat. Ett av skälen var att det grundade sig på en enda grupp, nämligen bönderna. Och den gruppen blev stadigt mindre, i takt med att nya näringar växte fram, industrialiseringen tog fart och allt fler flyttade till städerna.

År 1812 infördes beväringen, en form av värnplikt som fungerade som personalreserv till den indelta armén.

Beväringarna var mellan 21 och 25 år och gjorde en förenklad värnplikt i cirka 10 dagar per år. Man kunde dock betala och därmed låta någon annan göra ens uppgift. Beväringarna var oftast bonddrängar i det civila. Beväringstiden utökades successivt så att den var 90 dagar år 1890.

År 1901 avskaffades indelningsverket och ersattes med allmän värnplikt. Alla män blev nu skyldiga att göra militärtjänst under en viss tid. Systemet fungerade fram till mitten av 1990-talet och från 2010 ersattes den av en frivillig utbildning.

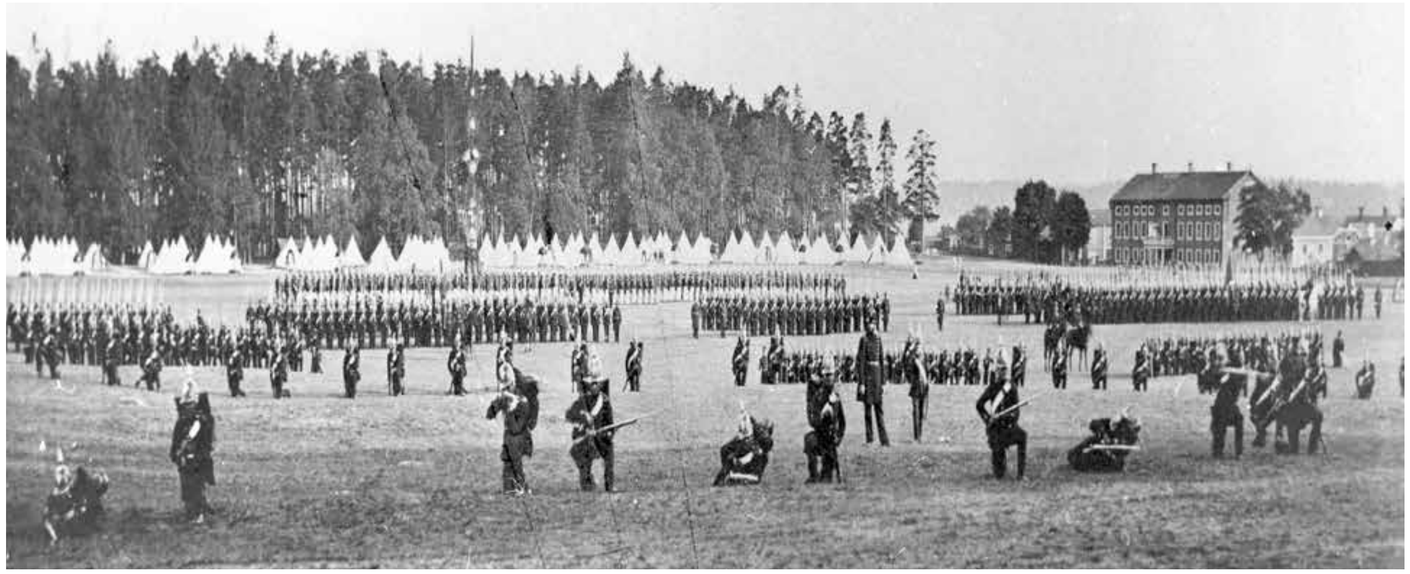

Övning på Malma hed 1863. Till höger regementsbyggnaden, idag kallad Stadshuset. Mot skogen syns militärernas förläggningstält.

Beväringar rastar och lagar mat i augusti 1902.

> *Medan musiken spelade och vi skyldrade gevär vecklade chefen för fanvakten ut regementets gula fana med den svarta gripen. Officerarna sänkte sina sablar. Det var en imponerande militärt skådespel åtminstone för mig som dittills inte varit med i större förband än bataljon.*
>
> *Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.*

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

På heden

Hedar, moar och slätter. Det krävdes stora plana ytor när soldater skulle samlas för utbildning och militära övningar.

I landet fanns 32 olika övningsplatser och de flesta regementen förde en ambulerande tillvaro. Först mot slutet av 1800-talet, när man övergav tälten och byggde fasta anläggningar, fick alla regementen bestämda övningsplatser.

Södermanlands regemente bildades 1627 och övningarna bedrevs till en början på olika håll i Sörmland. År 1771 fick regementet en ny chef som hette Gustaf Adolf von Siegroth. Han insåg att den sandiga heden utanför Lilla Malma kyrka skulle bli en utmärkt plats för regementet.

Marken disponerades av rusthållet Malma och av länsmansbostället Malma by. Regeringen biföll von Siegroths förslag och 1774 kunde Malma hed invigas som fast övningsplats för Södermanlands regemente.

På heden samlades hela regementet för gemensamma övningar. Länge rörde sig dessa regementsmöten om ett par veckor. I slutet av 1800-talet förlängdes de till 90 dagar.

Mellan de stora mötena samlades officerare och soldater som bodde nära varandra till övningar, ibland så ofta som en gång i veckan. Då användes kyrkbacken i den egna socken.

Det fanns 1200 indelta soldater och cirka 50 officerare. Under 1800-talet kallades desutom in ett antal unga män, så kallade beväringar. De skulle fungera som personalförstärkning. Med tiden blev de fler och övningstiderna blev längre.

När de indelta soldaterna och beväringarna var på heden samtidigt, kunde de bli över 2000 personer.

Exercis på Malma hed omkring 1900.

Överst: Delar av Oppunda kompani i juni 1863. Till höger syns tälten och gevärsbarackerna som ser ut som parasoll och som var ställningar för gevären med tak av granris. Lägg märke till de unga musikerna längst fram.

Under: Skjutövning vid förrådet, 1890-tal.

> *De flesta av de värnpliktiga hade aldrig lossat ett skott och mången av de unga krigarna kände sig kusliga till mods, då han höjde geväret för att fyra av sitt skott.*
>
> *Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.*

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

På heden

Utbildningen gick ut på att soldaterna skulle kunna hantera sin sex meter långa pik eller musköt och senare gevär. De skulle också kunna använda sin värja eller huggare samt senare även bajonetten.

Det var viktigt att ge och förstå kommandon liksom att lära sig rörelse och gruppering under strid. Hur man förlades i läger och hur man skulle gå från marschordning till stridsordning var andra viktiga moment soldaterna måste kunna.

Officerarna övade även befälsföring, det vill säga leda grupper av meniga soldater.

En soldat skulle vara stark och ha god hållning. Inte bara för att bli en bra krigare utan också för att man ansåg att de yttre egenskaperna var en spegling av de inre. Därför skulle soldaten ha vårdad klädsel och ett trevligt uppförande.

Fysisk fostran ingick i utbildningen. Förutom marschering övade man simning och gymnastik på hinderbana.

Både soldater och officerare har beskrivit vad de gjorde på fritiden. På söndagarna kom ibland släktingar på besök, man festade med kamraterna på någon av köpingens många krogar eller så blev det en kväll på dansbanan som låg intill högvakten vid heden.

> *Själva exercisfältet var mycket litet. Mer än en bataljon kunde icke uppträda där i sluten exercis på heden, som förut varit trädbevuxen. Därom vittnade trästubbar, vilka ännu finnas kvar, ehuru de av det eviga stampandet aldrig vågade visa sig ovanför jordytan.*
>
> *Carl A Bäckström var kapten vid regementet 1909-1914.*

Hjalmar Trafvenfelt leder gymnastiken, ca 1900.

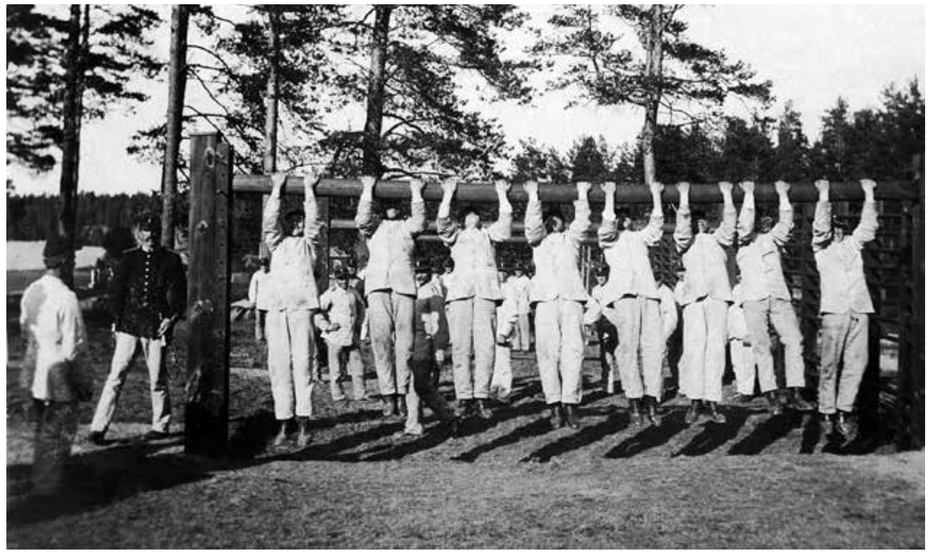

Gymnastik på Malma hed under ledning av Hjalmar Trafvenfelt, ca 1900.

En dag på heden år 1900

05.00 Revelj

06.00 Frukost, växelvis kaffe eller the samt en bulle

07.00-09.00 Övningar, mest exercis och instruktioner

09.00-10.00 Grötfrukost

10.00-12.00 Övningar

12.00-15.00 Middag och middagsrast

15.00-18.00 Övningar

18.30 Aftonmål

> *Bland annat förekom övningar såsom hävvarv, lodhängande äntring på gymnastikappareljens linor och efter denna rätt ansträngande rörelse utfördes någon avledande, för hjärtslaget lugnande samt ytterligare andra till dagövningen hörande rörelser.*
>
> *Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.*

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Knektar och beväringar

Den indelte soldaten (knekten) hade bostad, åker, äng, säd och ved som en del av sin lön. Ibland också ko, gris och djurfoder. Avtalen kunde variera. Han var anställd av en eller flera gårdar som tillsammans bildade ett rote.

Torpen var små och låg ofta på de sämsta jordarna. Soldaterna tvingades ofta ta andra jobb för att klara sin och familjens överlevnad. Många var hantverkare av olika slag.

Övningarna på heden brukade hållas mellan vårbruket och skörden, och soldaterna kunde på så vis hinna med jordbruket.

Blev det krig på riktigt måste soldaten inställa sig med kort varsel och börja en lång marsch mot fronten. Då kunde han bli borta länge. Skulle han dö i kriget blev frun och barnen tvungna att lämna torpet eftersom en ny soldat skulle flytta in i stugan.

Det fanns 1.200 soldattorp i Sörmland, alla var tjänstebostäder och var en del av lönen. Även officerarna hade tjänstebostäder men deras hus var större och de hade större och bättre jordbruksmark.

Varje soldattorp skulle ha en skylt med namn och nummer. Samma nummer fick soldaten också ha på regementet.

Soldaten ägde inte sin utrustning. Den ägdes av kronan, det vill säga staten. Geväret fick han ansvara för och förvara hemma.

Uniformen däremot måste förvaras i en kista hos rotemästaren. Den var dyr och fick inte angripas av vare sig möss, mal eller mögel. Efter ett visst antal år, när uniformen blivit tillräckligt sliten, fick soldaten överta den och kunde använda den hur han ville.

Beväringarna hade helt andra villkor. De var unga män som kallades in för en tids utbildning i lånad utrustning, för att sedan återgå till ett civilt liv.

Överst: Övning på heden, omkring 1900.

Under: Innan hemfärd måste utrustningen lämnas tillbaka till förrådet, filtarna skulle skakas och vikas ihop. Vid vardagssysslor användes en enkel arbetsuniform, så kallad lägeruniform, för att spara på den dyrare uniformen. Foto cirka 1890.

Längst till vänster: Axel Florin 1905.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

Knektar och beväringar

Per Erik Knutsson

1877. Rekrytutbildning i 50 dagar samt regementsövning i 22 dagar

1879. Rekrytutbildning i 50 dagar samt regementsövning i 22 dagar

1880. Regementsövning 22 dagar

1881. Regementsövning 22 dagar

1882. Regementsövning 22 dagar

1883. Regementsövning 22 dagar

1884. Förberedande korpralskola 50 dagar, korpralskola 120 dagar samt regementsövning 22 dagar

1885. Beväringsrekrytskola 17 dagar samt regementsövning 22 dagar

1886. Befälsmöte 10 dagar samt regementsövning 22 dagar

1887. Befälsmöte 42 dagar samt regementsövning 22 dagar

1888. Regementsövning 22 dagar

1889. Regementsövning 22 dagar

1890. Regementsövning 22 dagar

1891. Regementsövning 22 dagar, beväringsrekrytskola 18 dagar samt befälsmöte i 10 dagar

1892. Befälsmöte i 10 dagar

Per Erik Knutsson var 20 år då han antogs till soldat 1877 för rote nr 971 i Mariefred-Kärnbo socken. Han tog avsked 1892. Hans hustru hette Maria och de hade fyra barn.

Soldaterna på heden

Det var ledsamt att lilla Kalle har varit sjuk men det var roligt att höra att han har blivit bättre och att du har fått i marken och, som du sade, att väderleken har varit hos eder. Det skulle roa mig att få höra om lilla Lotta är snäller och om inte lilla Kalle kan gå, för jag tänker på dem ofta.

En hjärtlig kär hälsning till dig min älskade maka samt till barn och mormor, tecknar en intill dödens kulna natt ömt älskande man och make som är Johan Erick Roos. Skrivet med stapplande tunga och darrande hand.

Ur brev till soldathustrun Rebecka Roos i Lerbo socken, 28 juni 1856. Texten är bearbetad till nutida stavning.

*Till Chefen 3:dje Majorens Compagnie.
Undertecknade Rotehållare för No 515, få härmed ödmjukast anmäla, att Soldaten Jacob Kraft, som tjänar för nämnde rote, bortsålt allt foder som blivit vid torpet under all den tid han tjänat, samt vanvårdat stället, intagit en gift Båtsmans Hustru med flera barn i sitt hus utan vårt Rotehållarenas medgivande. Ofvannämnde Kraft är mindre godkänd inom församlingen, hvarför vi vördsamt anhåller, att bliva skild från nämnde person. Snista i Råby soken d 29 Maji 1835. Anders Ersson, G. Hagberg*

Jacob Kraft blev avskedad som soldat för "liderlighet och oordentligt leverne". Han var då 28 år. Texten är bearbetad till nutida stavning.

Hjalmar Fritz, hustrun Gerda och barnen utanför soldattorpet Svartkärrstugan, rote 147, cirka 1900.

Rast under övning, omkring år 1900.

28 marker torrt bröd, 7 qwarter Korngryn, 7 qwarter Ärter, 7 marker Rågmjöl, 3 ½ marker Kornmjöl, 8 2/5 marker Salt Kött, 3 ½ marker Fläsk, 2 marker Smör och 3 marker Sill eller Strömming, samt 21/30-dels marker Salt.

Soldatens matsäck då han skulle på regementsmöte, år 1803. Rotebonden var skyldig att hålla med matsäck. En marker var ungefär 220 g.

En tillkommande Soldat bör wara långsamt upskuten eller utväxt, 25 år gammal, ha bredt och stort bröst, smalt underlif, ingalunda fet, men kjöttfull, med fasta och grofhåriga lår och ben, långsam, lätt och jämn samt nästan omärkeligt andedrägt, lång syn, god hörsel, stora ådror, hårda öppningar och svårt att swettas, god matlust och okänbar matsmältning, samt en jämnhet eller wiss art långsamhet i sina kropps rörelser.

Ur En Soldats hälsa skriven av militärläkaren Pehr Zetzell, tryckt 1761.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

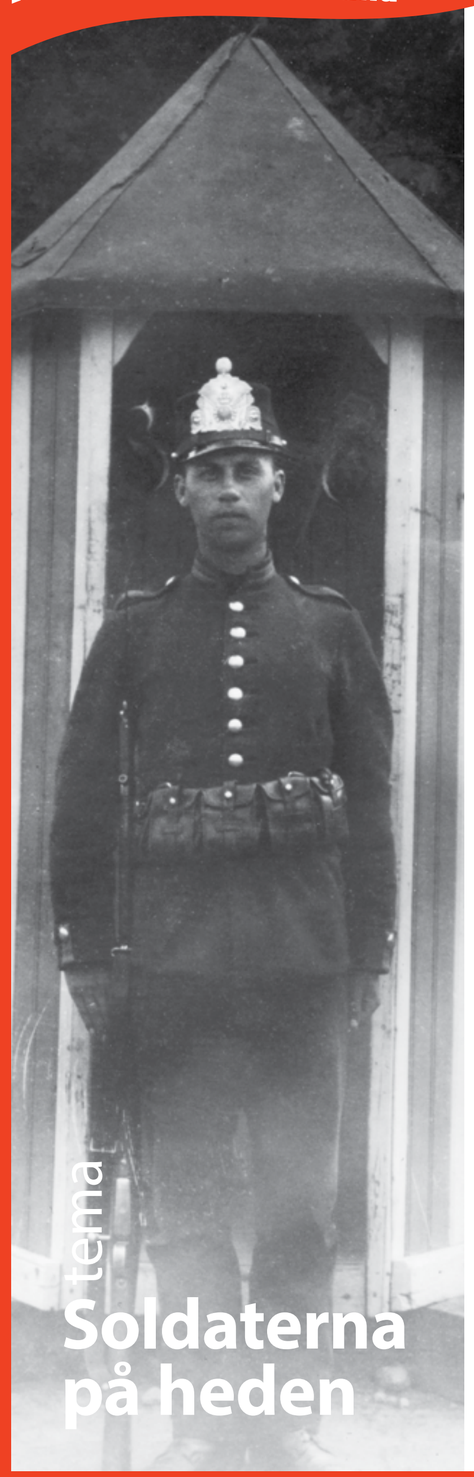

tema

Soldaterna på heden

På vakt

En vaktstyrka fanns ständigt på plats under övningsperioderna. Deras uppgift var att hålla ordning vid lägret. Vaktlokalen på Malma hed uppfördes 1902 och utökades 1911 med en arrestlokal.

Vid högvakten på Malma hed fanns även flaggstången. Flaggan var en viktig symbol både i krig och fred, särskilt under den nationalistiska tiden under det sena 1800-talet.

Vid högvakten stod också fyra kanoner uppställda, en gåva till regementet från Gustaf Adolf von Siegroth som var regementschef åren 1771-1792. Kanonerna användes för att skjuta salut morgon och kväll, varje dag under övningarna.

Vakt- och arresttält bakom högvakten, omkring 1900. Framför den uppställda vaktstyrkan står gevärsposten. Bakom tälten syns en lägerbarack och Siegroths lund.

Högvakten på heden, troligen 1915.

Vaktposten Linderoth från Vingåker.

Under beväringsrekrytmötet vid denna tid lågo vi i tält. Ordningens upprätthållande ombesörjdes av en lägervakt framför och en polisvakt bakom lägret. Den förre hade till befälhavare en underofficer, den senare en korpral. Under detta möte skedde vaktombytet "tyst", dvs utan musik.

Vaktgöringen försiggick alltså under mera enkla former, till skillnad från regementsmötet, då stor pomp och ståt utvecklades. Befälet fördes då av en regementsofficer under benämning "tjänstgörande major", en dagkapten och en daglöjtnant. Vakten som bestod av kontingenter från alla kompanierna samlades i ett avlägset hörn av slätten på andra sidan om stora björken. Här mottogs och rangerades vakten av en adjutant, som avlämnade densamma till den pågående daglöjtnanten. Denne klädd i paraddräkt, avlämnade i sin tur vakten till tjänstgörande major, som inspekterade dess puts och klädsel.

Efter avslutad inspektion fick daglöjtnanten avmarschera under tonerna från hela musikkåren och defilera för majoren.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

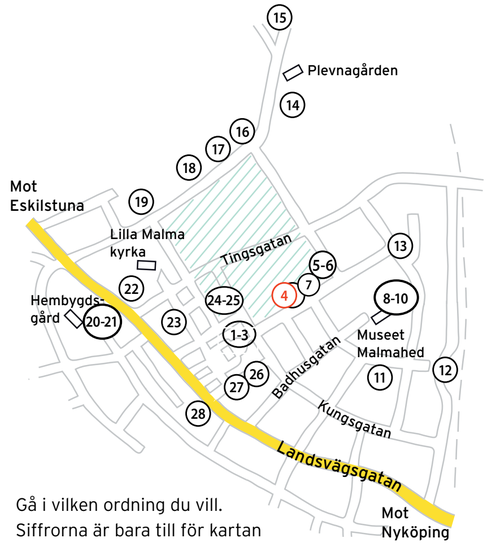

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. **På vakt**
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15. info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Musik för marsch och dans

Ett jakthorn kunde höras mycket långt. Och det var så militärmusiken började, som ett sätt att meddela sig över stora avstånd.

Landtrupper till fots använde trummor och pipor medan de ridande trupperna hade pukor och trumpeter. Instrumenten blev med tiden fler och militärorkestrar bildades.

När Södermanlands regemente bildades 1627 ingick både trumslagare och blåsare men i början av 1700-talet tog man bort blåsarna för att spara pengar. Bara trumslagarna blev kvar.

När Gustaf Adolf von Siegroth blivit regementschef 1771 såg han till att väcka liv i militärmusiken. Han anställde musiker och upprättade bland annat en turkiskt inspirerad så kallad Janitschar-orkester. Det var en blåsorkester med kraftfull slagverkssektion.

Regementets musikkår kom att successivt utökas under hela 1800-talet och regementet hade en egen musikskola som låg i Nyköping.

Den militära musiken fick stor betydelse även för musiklivet ute i samhället. I Malmköping spelade regementets orkester vid militära ceremonier men de gav också offentliga konserter och spelade upp till dans vid den allmänna dansbanan.

Regementet fick sin paradmarsch, sin egen signaturmelodi 1874. Den är troligen komponerad av C. A. Lundvall.

Då regementet flyttades till Strängnäs 1921 och hela regementet marscherade ut från Malmköping för sista gången, var det till ”Södermanlands regementes paradmarsch”.

På planen framför lägerhyddorna 1914.

”Det gick bättre att marschera när trummorna slog takten. Själva kåren utgjorde en blandad skara. Från feta och präktiga äldre underofficerare ner till små spinkiga trumslagare. När bataljonschefen tog ut hela sin styrka på någon längre marsch, lät han musikkåren gå i täten under första marschpasset. Längre orkade inte kåren gå, men det hände att den mötte oss på hemvägen och muntrade upp de trötta rekryterna under sista passet. Marschen avslutades då med att musikkåren med ”tamburmajoren” i spetsen efter en sväng på heden gjorde halt och lät hela bataljonen marschera förbi till tonerna av regementets paradmarsch. Det piggade upp, takten i leden blev bättre.

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.

”Förbimarschen aflöpte utan några störande intermezzon. Stolt fladdrade våra gula dukar för vinden, förda av käcka underlöjtnanter. Man kunde med Strengnässkalden säga ”Högt och festligt svaja Sörmlands fanor, regementet med de gamla anor”. Med lugna taktfasta steg under de välkände tonerna av regementets marsch, ryckte kompani efter kompani i långa linjer förbi sin konung. Fanorna sänktes och sablarna blixtrade vid den kungliga saluten. Nu kommenderade vår Kapten ”Gif - akt” och därpå ”se till höger”. ”Bra gossar” hördes konungen utropa. Vi voro förbi och hade bestått provet.

Kapten CA Hermelin om en manöver 1882.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. **Musik till marsch och dans**
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15. info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Musik för marsch och dans

Dansbanan vid högvakten. Banan byggdes omkring 1902.

Ovan: Militärorkestern spelar upp till dans 1914.

Till vänster: Dansbanan vid heden 1895.

”Rätt ofta blåste vi revelj på morgnarna kl 05.30. Då gick vi runt heden och väckte.

9-11 var det repetition nere i musikpaviljongen. Då övade vi till kvällens konsert, som vi höll ovanför underofficersmässen.

På kvällen gick vi runt och blåste tapto.

Vi spelade konsertmusik nästan varje kväll utom onsdagar och söndagar.

Onsdagar och söndagar mellan klockan fyra och sex spelade vi dansmusik vid dansbanan. Vals, hambo och polska förekom - från omkring 1920 även step. Den kallades ”jumpa”. Man böjde på ena knät när man dansade.

Det var mest civila som dansade. Flickor var det ont om, och de som var där fick dansa tills de var slut. Från början var det viss aversion mellan de civila killarna och ”pluggarna” men det blev bättre sedan man börjat spela boll tillsammans.

O Stålhammar var med i musikkåren då regementet flyttade till Strängnäs 1921.

”På midsommarafton var dansbanan lövad och fin, musiken spelade i högan sky och det var trevligt värre. Vi fingo väl även någon extra förplägnad. Den blå uniformen var nyborstad och knapparna extra blankade, på mössan hade vi en mässingsplåt med hästsvans upptill - det kallades visst för paradmundering. Några små uppträdanden inträffade vid dansbanan när befälet ville plocka åt sig våra flickor men allting redde upp sig till det bästa.

Torsten Hammarin kallades som 20-åring till militärtjänstgöring på heden 1921, det år då regementet flyttade till Strängnäs.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

”på stubben”

Malma hed var täckt av gles tallskog fram till 1774 då det beslutades att heden skulle bli permanent övningsplats för Södermanlands regemente. Då sågades tallarna ner så nära marken som möjligt.

Kvar blev många mer eller mindre osynliga stubbar i marken. En av dem utsågs till ”stubben” och fick en särskild betydelse för männen på heden.

Den kom att användas som träffpunkt både av officerare och indelta soldater. Här kunde man fira bemärkelsedagar, dela en flaska brännvin eller fatta beslut.

Ett muntligt avtal kunde bekräftas med ett handslag och orden ”säkert som klubba på stubba”.

Stubben låg ute på heden och syntes inte ovan jord. Man fick mäta in den. De erfarna visste var den fanns medan de nya kunde få i uppgift att leta reda på den.

När regementet flyttat till Strängnäs 1921 grävdes stubben upp och togs med dit där den så småningom hamnade i ett vindsförråd.

Idag återstår bara en liten bit av stubben och den kan ses i utställningen om soldaterna på heden i den gamla logementsbyggnaden intill skylt nr 10.

Många regementen har traditioner som skapats kring viktiga personer eller platser. I Malmköping finns Siegroths lund, lindar som enligt traditionen planterades där regementschefen Gustaf Adolf von Siegroths tält stod på 1700-talet. Lunden var en populär plats för fotografering. Foto cirka 1900.

Vädret var vackert och marken var lättgrävd, så stubben var snart uppe. Efter rengöring av den och borttagning av en del smårötter så visade sig stubbens övre del ha formen av två örnhuvuden, vända från varandra. Många nyfikna från bygden hade samlats och för dem förevisade Leijonhufvud stubben och besvarade en mängd frågor. Efter fotografering fördes stubben till en expedition i den gamla regementsbyggnaden.

Bertil Moback var en av de fyra som grävde upp stubben hösten 1921, några månader efter att regementet flyttat till Strängnäs.

Till vänster: Major K G A Leionhufvud poserar med den nyss uppgrävda stubben på heden 1921.

Nedan: Underlöjtnanter runt en flaska på heden. Står den möjligen på stubben? Foto cirka 1900.

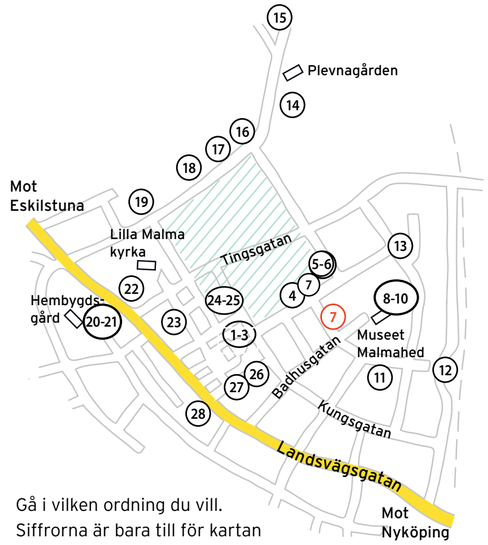

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

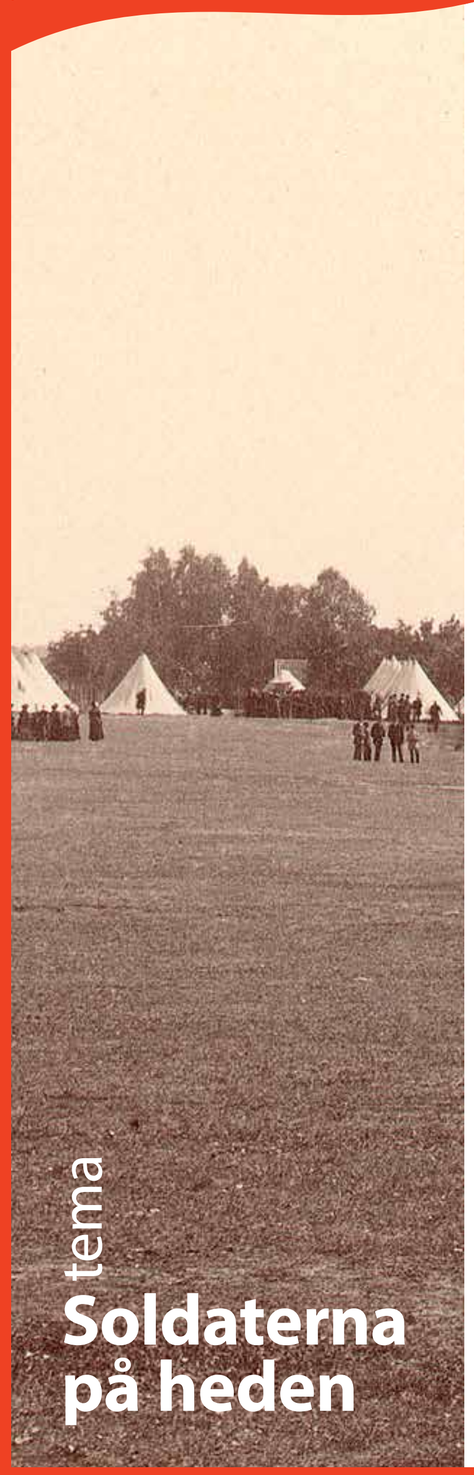

tema

Soldaterna på heden

”på stubben”

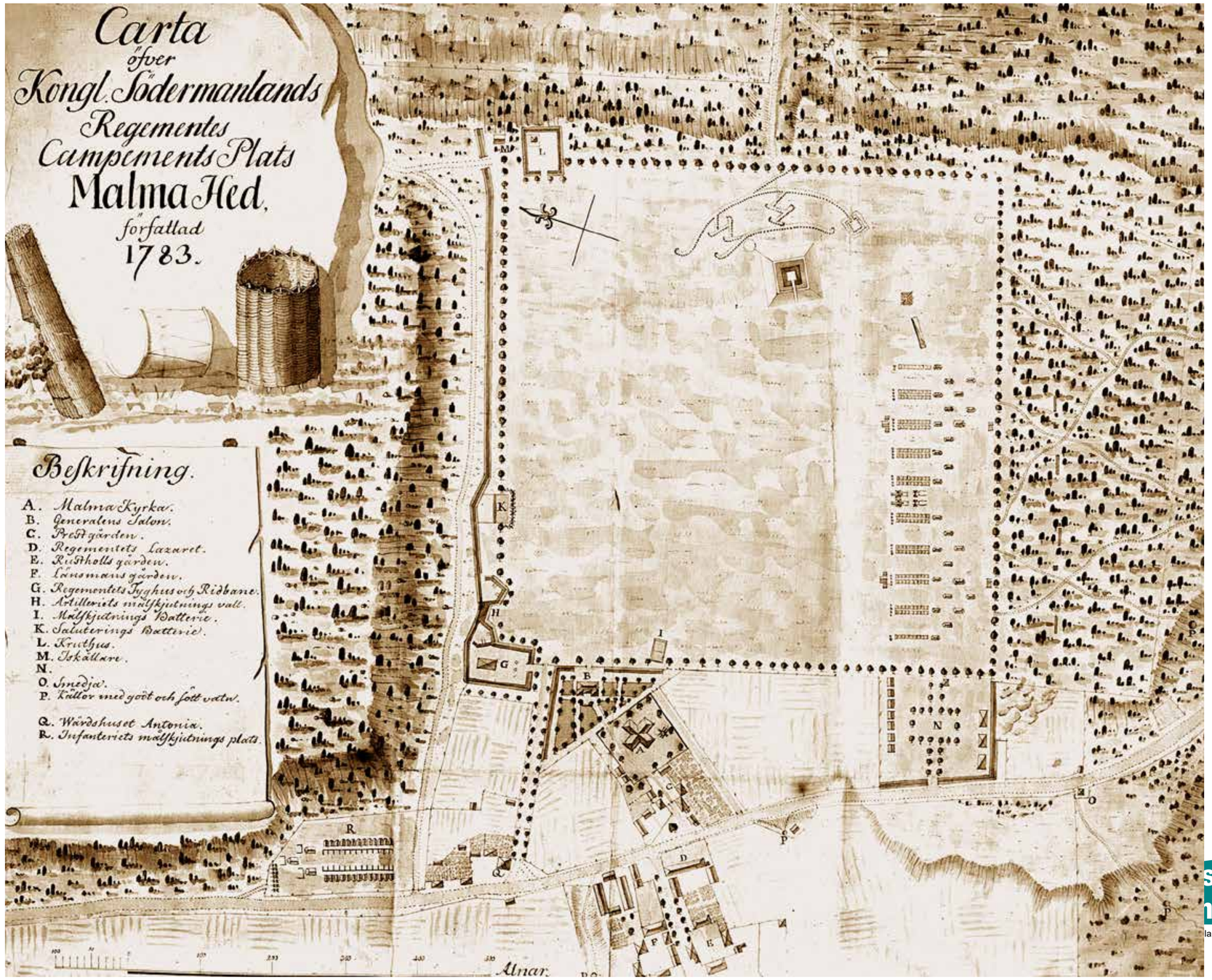

Gustaf Adolf von Siegroth blev chef för Kungl. Södermanlands Regemente år 1771 Han insåg att det skulle vara bättre att ha en permanent övningsplats istället för att flytta runt. Valet föll på den magra heden vid Lilla Malma kyrka.

Intill kyrkan låg två gårdar, länsmannens gård och rusthållarens gård. Rusthållaren var lantbrukare men skulle hålla en en häst och en ryttare krigsklar åt staten.

I övrigt var platsen i det närmaste öde.

1774 blev Siegroths förslag verklighet och Kungl. Södermanlands regemente fick Malma hed som fast punkt. Här skulle de komma att stanna till 1921.

Kartan visar övningsplatsen 1783.

Fotot längst till vänster är taget omkring hundra år senare.

Sörmlands hjärta
Flens kommun

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Livet på heden - soldater och gymnaster

Om männen som samlades på Malma hed för att lära sig kriga.
Om en tid då skottsalvorna ljöd och befallningarna ekade till taktfast trampande.
Om knektarna, beväringarna och officerarna.
Och om folket i köpingen, inte minst kvinnorna.

Kungl. Södermanlands regemente fanns på Malma hed i 147 år.
Under tiden växte Malmköping fram med handelsbodar och krogar.
1921 lämnade soldaterna heden. Sedan kom gymnasterna.

Utställningar om soldaterna och gymnasterna och köpingens framväxt.

INOMHUS i soldaternas gamla logement intill vårdcentralen

Logementet, tältplatsen och soldattorpet i uppbyggda miljöer. Texter, bilder, föremål och en ljudburk. Fri tillgång till registret över alla sörmländska indelta soldater 1682-1901.

Gymnasterna, om barnlägren och elitlägren som hölls efter soldaternas uttåg.
Missa inte filmen från det allra första barnlägret 1927.
I huset finns också ”gröna rummet” med utställning av Naturskyddsföreningen i Flen och Arkeologi i Sörmland.

Öppet: sommartid, fri entré. Visningar även andra tider efter överenskommelse, via turistbyrån i Flen tel: 0157-43 09 97. Texterna finns på engelska.

UTOMHUS på röda stolpar i köpingen

Texter, bilder och en ljudburk med militärmusik.
På varje skylt finns en karta där platserna är angivna. Läs dem i vilken ordning du vill.
Numren är bara till för att du ska hitta stolparna på kartan.
Se dem i verkligheten eller på webben.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

Historien i Sörmland är en utställningsform där Sörmlands museum berättar historia på olika teman, främst utomhus, på skyltar på röda stolpar med vimplar. De finns på många platser i Sörmland, Varje ort eller område har sitt tema. Historien berättas alltid med människorna i centrum.
Se mer på www.sormlandsmuseum.se

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

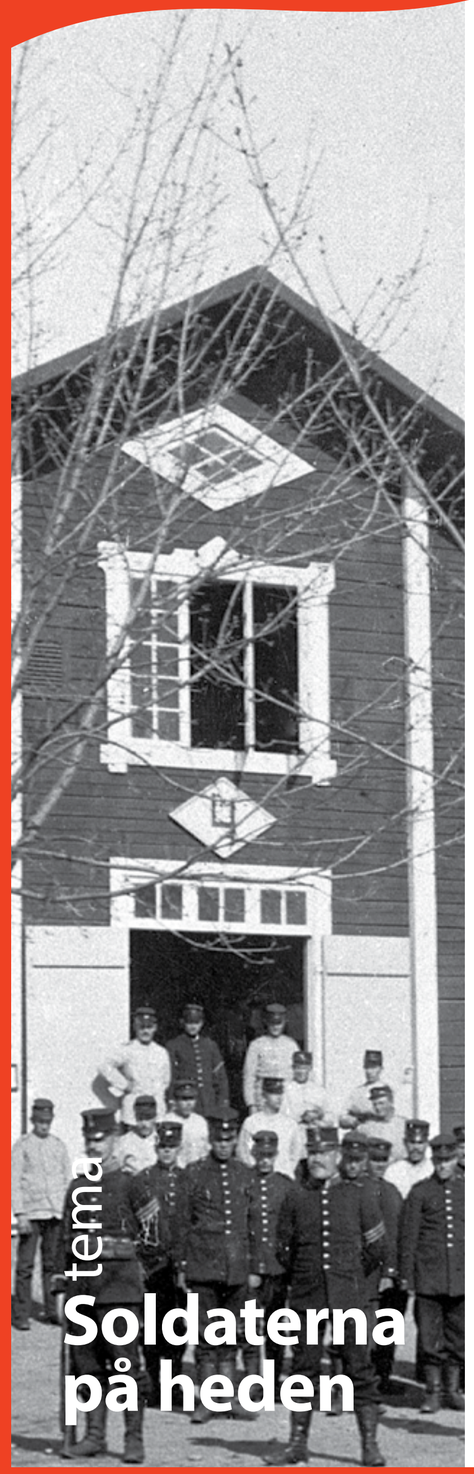

tema

Soldaterna på heden

Sova under tak

Soldaternas sängar bestod av halmmadrasser på träbritsar. Varje soldat fick stoppa sin egen madrass och noggrannheten avgjorde hur knöligt underlaget blev.

Sängarna stod tätt och luften kunde vara mättad av snarkningar och kroppslukter. Men det var ändå en standardhöjning, för i de nya barackerna fanns tak och väggar som skyddade mot regn och blåst.

Det var nog inte många som saknade de gamla bostadstälten som under övningsperioderna hade stått uppställda i ena kanten av heden. Manskapet hade sovit på halm, tätt ihop. Officerarna däremot hade redan på ett tidigt stadium övergivit tälten och istället hyrt rum i köpingen.

Under 1800-talet utvecklades stridstaktiken, vilket krävde längre utbildning. Därmed ökade också kraven på inkvartering, mathållning och tvättmöjligheter.

För manskapet byggdes stora lägerbaracker. Eftersom de gjordes efter typritningar såg de i stort sett likadana ut på alla Sveriges militära övningsplatser.

Barackerna på Malma hed byggdes 1878-79. Ursprungligen var de fyra. Två av dem finns kvar idag. Det ena är museum och det andra är en del av vårdcentralen.

I slutet på 1800-talet blev de inkallade soldaterna, beväringarna, allt fler. Då behövdes ännu fler bostäder och i början på 1900-talet byggdes lägerhyddorna, se mer på skylt nr 13.

Värnpliktiga soldater på fältövning Foto Axel Florin 1905.

Värnpliktiga soldater utanför ett av tvätthusen intill barackerna, cirka 1900.

Vid lägerbarack 4. Här sov man på britsar av trä och det fanns inga kaminer eller spisar i huset eftersom övningarna mest hölls sommartid. Foto 1910-tal.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Sova under tak

Han förde oss till en förråd där vi genast fick sätta igång med att prova uniformer. Var och en fick ut en gammal blå och en relativt ny grå exercismundering och därtill en grå permissionsmundering. Den gamla blå var från 1800-talet, luktade mycket begagnad och verkade avskräckande. Den relativt nya grå var begagnad även den men luktade bättre.

När det var klart kom skorna i tur. Två par marschkängor och ett par lägerskor.

Underkläder och skjortor kunde man också få ut, men det var valfritt och de flesta beslöt att använda egna.

En gammal blå men kraftig kappa provades också ut, och så fick vi ett ställ linnekläder, jackan var den så kallade grötrocken.

Torsten Hammarin kallades som 20-åring till militärtjänstgöring på heden 1921, det år då regementet flyttade till Strängnäs.

Unga värnpliktiga på övning 1905.

Madrassvar och putvar delades ut och så fick vi stoppa dem med halm. Det gällde att bedöma fyllnadsgraden. Blev det för mycket kunde man inte ligga på dem och blev det för lite kändes stålbottnen.

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.

Ovan: De värnpliktiga soldaterna hade inga egna uniformer utan fick börja med att prova ut lämpliga sådana. Dessutom skulle de ha kängor, strumpor, ränsel, matlåda, mugg, bestick med mera och så förstås vapen och ammunition.

Till vänster: Madrasserna skulle stoppas med halm. Soldaterna bär arbetsuniformer. Dem använde man för vardagliga arbeten som matlagning, tvätt och liknande. Detta för att inte slita på de dyra uniformerna i onödan. Foto cirka 1890.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

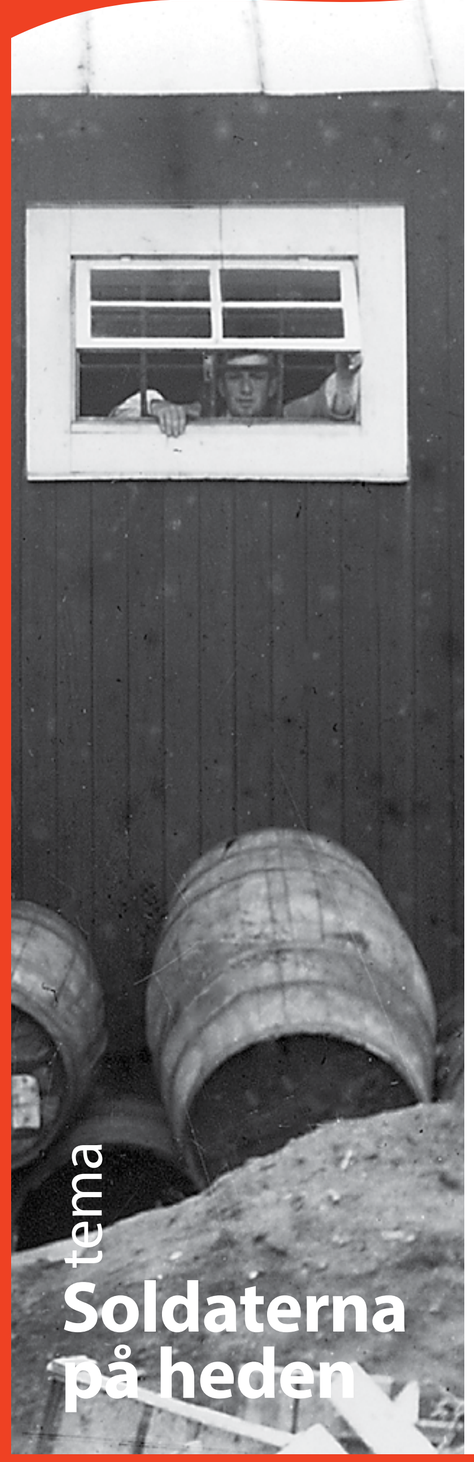

tema

Soldaterna på heden

Alle man till tvättning

Även under övningar i fält var det viktigt att tvätta sig och raka sig, inte minst för att motverka angrepp av löss. Här används tvättfaten lite skämtsamt som mall för klippning av så kallad pottfrisyr. Foto 1910-tal.

Till varje barack hörde ett tvätthus. Vid långväggen kunde man stå många i bredd.

Till vänster: Tvättstugan vid en av barackerna användes ibland som extra arrestlokal. Arresten låg annars vid högvakten. Foto omkring 1900.

> *Soldaten skall kläda sig noggrannt efter de föreskrifter som givna äro, så att dess klädsel må på en gång vara ändamålsenlig och prydlig. Han bör därjemte i allmänhet, och synnerligen då han är klädd i uniform, giva akt på sin kroppsställning och gång, så att en strikt hållning må hos honom övergå till vana.*
> *Hans ställning bör vara strikt utan stelhet, hans gång ledig och lidande, hans uppsyn frimodig och hela hans yttre tillkännagiva raskhet och flit.*

Ur soldatinstruktion 1836.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Maten på heden

Mathållningen var till en början av enklaste slag. Maten lagades utomhus över öppen eld i gropar som man grävt i marken. Ett besvär med kokgroparna var att sand och skräp blåste ner i grytorna och hamnade i maten.

På Malma hed fanns kokgroparna kvar fram till 1867. Enkla kokhus, eller snarare skjul, användes en tid. 1878 kom en central order där det krävdes att kokhus med ångkokningsapparater skulle byggas vid regementena.

Året därpå hade skjulen på heden ersatts med två kokhus. Där härskade kokhusföreståndaren som tillsammans med meniga soldater stod för matlagningen.

Frukost och middag åt de gröt. Middagen (mitt på dagen) åt de oftast potatis och sill eller ärter och fläsk. Variationen var inte stor men det var ungefär så här matvanorna såg ut i de flesta hem på landet vid den här tiden.

Från mitten av 1870-talet fick soldaterna bord och bänkar och slapp sitta på marken och äta. För att de också skulle få regnskydd byggdes fyra mathallar på 1880-talet. De bestod av tak på stolpar utan väggar. Senare satte man även upp väggar med fönster.

Utvecklingen var likadan på alla Sveriges militära mötesplatser.

Officerskårens mathållning såg helt annorlunda ut. På officersmässen serverades bland annat smörgåsbord och flera varmrätter plus dessert.

Kökspersonal, omkring 1910.

Matlagning i kokgrop.

> *Maten kokades i stora järngrytor i kokgropar, som var grävda i trumslagarskogen. Vad själva maten beträffar, var den inte mycket omväxlande. Frukost korngröt utan mjölk. Middag ärter och fläsk. Kvällsmat gröt. Två gånger i veckan kokt kött istället för ärter. Oaktat denna kost, hördes aldrig några klagomål.*
>
> *Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.*

Matlagning under fältövning cirka 1890. Manskapet bär arbetskläder, lägermundering m/1869 och lägermössa m/1860, för att inte smutsa ner sin uniform.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Maten på heden

En av de fyra mathallarna innan väggar sattes upp på 1890-talet.

Med muggen i den ena handen och matbesticket i den andra tågade vi till matsalen. De nakna något flottiga långa träborden och bänkarna var inte särskilt inbjudande. Dagens rätt var rotmos och fläsk som ett par ”malajer” placerade i ett par stora byttor på varje bord. Alla var vi vid det laget hungriga och törstiga. Svagdricka hälldes i muggarna och mycket tack vare den slank såväl rotmoset som det feta fläsket ner.

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar. Malaj kallades de män som var inkallade men av psykiska eller fysiska orsaker inte utbildades för krigstjänst utan fick jobba med annat som matlagning och kontorsarbete.

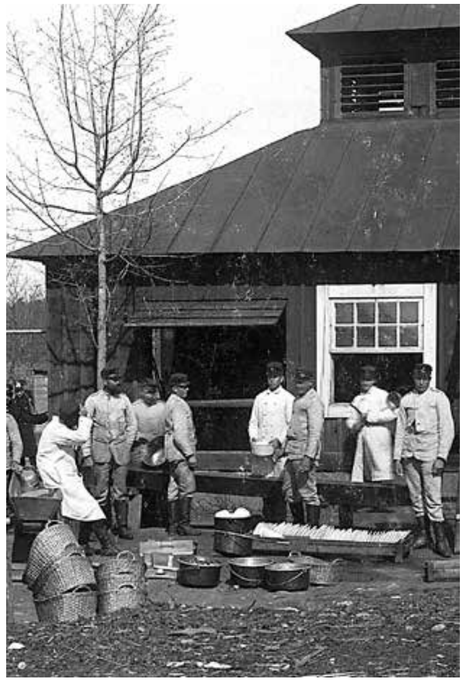

Många tallrikar att diska. Foto cirka 1900.

Kökspersonal rensar sill iförda lägeruniform m/1869. Förklädena av linne infördes 1895 och skulle användas vid matlagning. Sill och potatis var en vanlig rätt, liksom gröt och ärtsoppa med fläsk. Foto cirka 1900.

Krigarna bjöds på kalops till söndagsmiddag. Att det var miljoner flugor på oxkroppen störde inte de blivande kockarna.

Torsten Hammarin gjorde sin militärtjänst på heden 1921.

Kökspersonal, omkring 1910.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

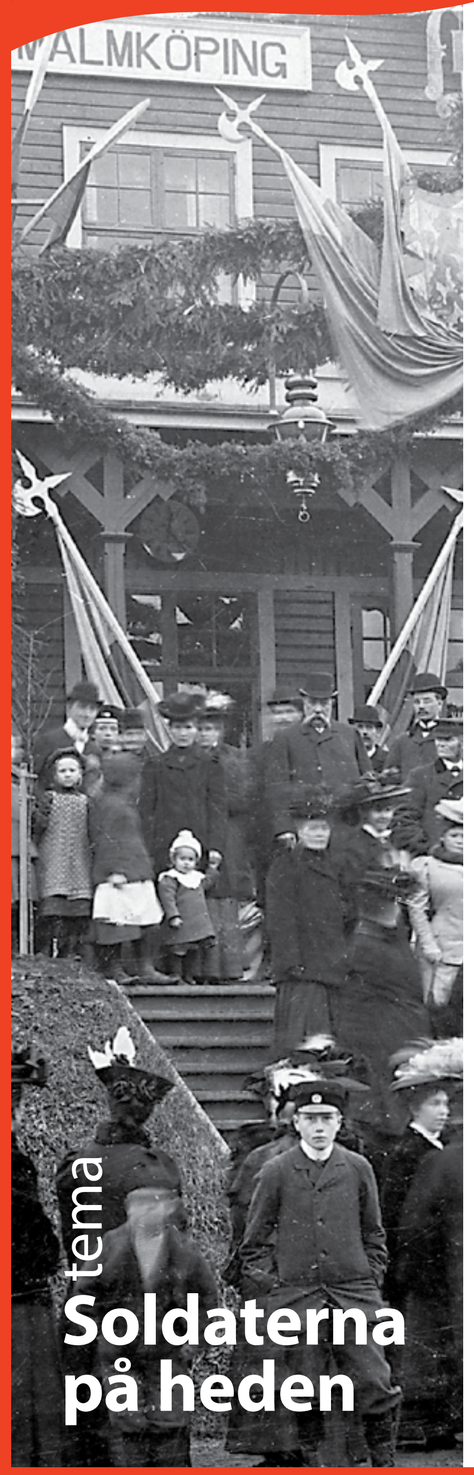

tema

Soldaterna på heden

Egen järnväg

Det var en stor dag i Malmköping när järnvägen invigdes. Den 28 oktober 1907 rullade tåget med alla inbjudna gäster in till stationen och många års kamp hade fått ett lyckligt slut. De som kämpat var inte bara rallarna som byggt utan också alla i köpingen som lyckats förverkliga planerna på en järnväg och som själva satsat pengar.

Drömmen om en järnväg föddes vid mitten av 1800-talet då stambanan mellan Stockholm och Göteborg planerades. Eftersom Malmköping var ett samhälle med många resande, inte minst soldater, så trodde många att järnvägen skulle dras genom köpingen.

Men planerarna hade andra åsikter. Istället lade man rälsen genom tämligen obebyggda trakter söder om Malmköping. Linjen invigdes 1962 och tågen stannade vid byar som snabbt växte till stationssamhällen med namn som Gnesta, Sparreholm, Flen, Katrineholm och Vingåker. Malmköping låg utanför.

Nästa järnvägsbygge, TGOJ-banan mellan Bergslagen och Oxelösund, gick också utanför Malmköping, den här gången väster om.

Köpingens styrande insåg att de måste göra något själva. Men det var inte så lätt. Först när ytterligare en järnväg skulle byggas genom Sörmland, den mellan Stockholm och Eskilstuna, såg de sin chans.

De byggde en förbindelse mellan den nya och den gamla, 23 km egen järnväg mellan Stålboga och Skebokvarn – via Malmköping.

Trafiken drevs i det egna bolaget 1907–1932 då staten övertog ägarskapet. Med SJ:s emblem på vagnarna fortsatte persontrafiken i 30 år till, godstrafiken något längre, innan banan lades ner.

Numera är en del av banan museispårväg.

Järnvägen invigdes i oktober 1907.

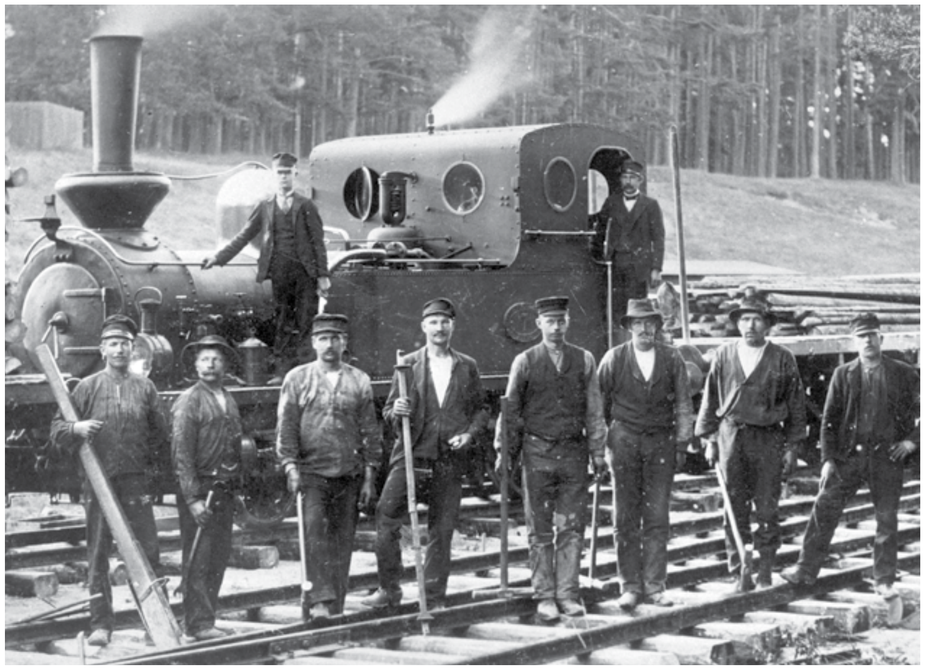

Bygget gav jobb åt många rallare.

> *Ehuru beläget i hjärtat av Södermanland, var Villåttinge härad länge en ifråga om järnvägskommunikationer missgynnad trakt, och få torde de platser vara, som haft så många svårigheter att övervinna för att järnvägsledes ernå förbindelse med yttervärlden som detta härads sekelgamla "huvudstad" Malmköping.*

Ur Svenska Järnvägsföreningens minnesskrift 1926

> *Den väg herrarna på några minuter befarit, ha vi behöft fyra år för att komma igenom.*

Sagt av en löjtnant Wernlund vid middagen som hölls invigningsdagen.

> *I lägret i Malmköping var det liv och rörelse. Sommarstiltjen hade försvunnit. Från järnvägsstationen strömmade civilklädda skaror ledda av underbefäl eller underofficerare till de olika lägerhyddorna.*

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnväg
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

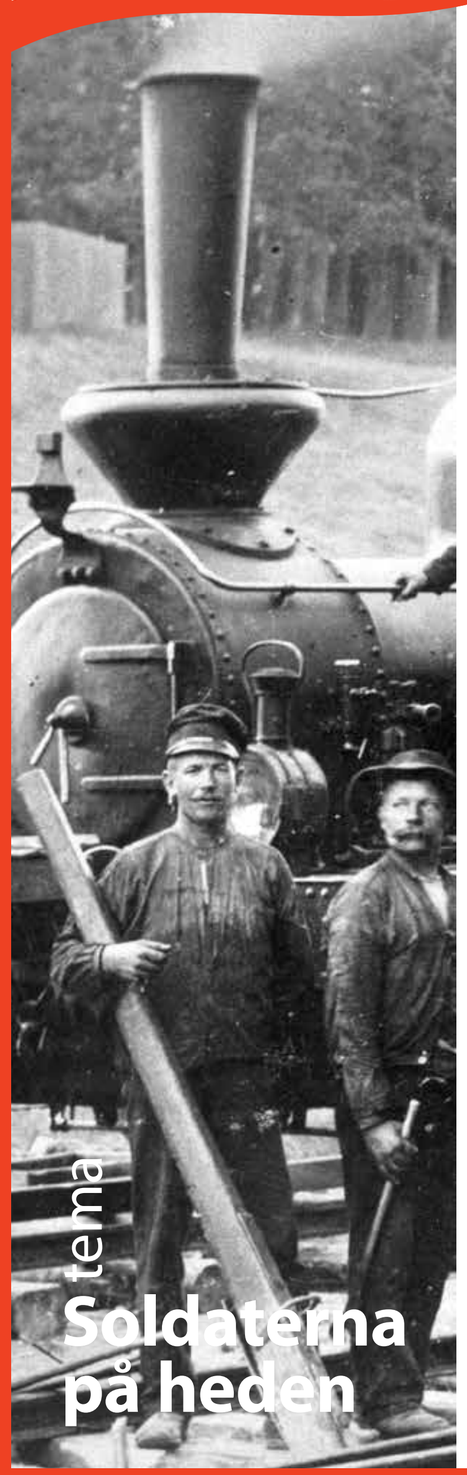

tema

Soldaterna på heden

Egen järnväg

En kulen höstkväll stod hela regementet åter samlat på heden. Såväl kompanichefen som bataljonschefen sade några allvarsord om krigsläget ute i Europa. Ingen visste om det skulle förunnas oss att stå utanför. I vart fall måste vi vara beredda. Regementet skulle under natten transporteras till Uppland för att där deltaga i stora övningar. Nu gällde det att visa vad Kungl. Södermanlands regemente förmådde.

Sålunda psykologiskt preparerade satte bataljonscheferna sina bataljoner i marsch mot Skebokvarn där ilastning till järnvägstransport skulle ske. I nattmörkret under marschen undrade man varför ilastningen inte kunde ske i Malmköping, men det tillhörde de militära hemligheterna.

Nu fick vi marschera i tre timmar men väl framme gick det raskt att stuva in grabbarna i godsfinkor. Vagnarna hade försetts med hyllor på sidorna om vagnsdörrarna. På dem och på golvet var det "bäddat" med halm. Mannarna var sömniga och trötta och somnade snart i halmen.

Officerare och underofficerare fick åka i sittvagnar. Som plutonchef hade jag en stilla förhoppning att få fara med underofficerarnas vagn. Kapten Rhodin fick syn på mig och sa att jag som underbefäl skulle fara med mannarna i godsvagn. Även jag somnade i halmen.

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.

På väg hem efter övning? Foto från 1910.

Våren 1921, den 28 maj på en lördag, bar det så iväg per järnväg till Malmköping, som skulle bli vår hemvist under några månader. Sergant Wetterberg hade befälet över oss nybörjare under tågtransporten och allt gick lyckligt och städat till i våran vagn. I några andra var det visst rörigt värre, enligt vad som rapporterades. Vid ankomsten så var det att kliva upp för den smala trätrappan till kasernområdet.

Torsten Hammarin kallades som 20-åring till militärtjänstgöring på heden 1921, det år då regementet flyttade till Strängnäs.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Sovsalar och gymnastikhus

Beväringarna var en grupp soldater som under 1800-talet blev allt fler. De kunde vara på heden samtidigt som de indelta soldaterna men det var stora skillnader dem emellan.

De indelta soldaterna var yrkessoldater i olika åldrar som kom till heden för sin årliga övningsperiod. Beväringarna var unga män som under en viss tid gjorde sin värnplikt och som sedan återgick till sitt vanliga civila liv.

Systemet med beväringar kom så småningom att utvecklas till en allmän värnplikt och var den modell som ersatte indelningsverket då det lades ner 1901.

För att kunna ta emot de värnpliktiga unga männen måste man bygga fler logement. Vid Malma hed byggdes i början av 1900-talet fem så kallade lägerhyddor.

Hyddorna var billigare än barackerna och kunde lätt monteras upp. Runt 360 man kunde ha sina sovplatser i en enda hydda.

Officerarna hade sina bostäder på annat håll. Regementschefen hade bostad i tingshuset vid Gustaf Adolfs torg och övriga högre officerare sov främst i officersgården mellan Storgatan och heden.

Hyddorna hade, förutom att vara sovplats, andra funktioner. Bland annat användes de som gymnastikhus. Hyddorna var byggda efter typritningar och likadana hyddor fanns runt om på militära mötesplatser i landet.

Vid Malma hed fanns som mest fem läger-hyddor i en lång rad. De första två byggdes 1902, en 1904 och de två sista 1911. Idag återstår en av dem.

Lägerhyddorna ett och två under byggnation 1902.

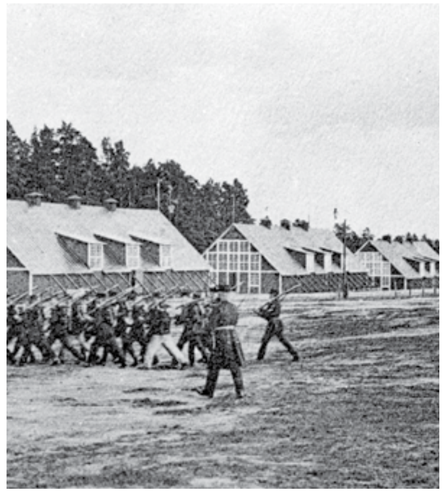

Vykort från exercisfältet 1905 med nybyggda läger-hyddor i bakgrunden.

Till vänster: Inryckning omkring 1900.

> *Hyddan var sprängfull, här och var stod tre sängar i höjd och det var alltid trängsel i tvättrummet om morgnarna. Kamratandan var sålunda god, även om man ibland skämtade med att den på kvällarna blev alltför stark i den överfyllda baracken. Den rymde väl 400 man!*

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.

> *Skall väl inte glömma våra vägglöss, som vi hade ett visst besvär med. Rätt som det var om kvällarna när mörkret börjat falla brukade de komma fram i taket och på väggarna, men vi vande oss rätt snart vid de små söta djuren.*

Torsten Hammarin kallades som 20-åring till militärtjänstgöring på heden 1921, det år då regementet flyttade till Strängnäs.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Sovsalar och gymnastikhus

Hyddorna användes för olika aktiviteter, men i första hand var de förläggningslokaler.

Regementets badplats "knektis" vid Hosjön. Foto omkring 1900.

Ovan: Städning i en av lägerhyddorna. Foto omkring 1900.

Till vänster: Madrasserna stoppas med halm. Foto slutet av 1800-talet.

> *Tvättrummet i "hyddan" bestod av två bänkar med en rad plåthandfat. En vattenkran fanns i bortre änden. Rakningen erbjöd visst bekymmer då det inte fanns någon spegel.*
>
> *Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.*

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Feber, hosta och magont

De var många som levde tätt ihop under övningsperioderna. De frös och svettades och tvättade sig inte så noga. De sov för lite och maten de åt kunde innehålla bakterier av många olika sorter.

En fungerande sjukvård var en viktig del av hela organisationen för att regementet skulle fungera.

På 1700-talets Malma hed löstes det med ett kringflyttande lasarett med plats för knappt tjugo sjuka och skadade. Det har även funnits en sjukstuga i Malmköping. Den låg i nuvarande Lottagården vid Gustaf Adolfs torg och började användas 1832. Byggnaden hade åtta rum och blev med tiden för liten.

När övningarna blev mer omfattande, i slutet av 1800-talet, krävdes en större och mer välorganiserad sjukvård.

Ett nytt sjukhus stod färdigt 1886, ett trähus i två våningar med stora fönster. Personalen bestod av en regementsläkare, en sjuksköterska, ett par sjukvårdskorpraler och en grupp sjukvårdssoldater.

Väl tilltagna sjukhus byggdes på många övningsplatser i hela landet. Sjukhusen är en av de byggnadstyper där det fanns typritningar och sjukhuset på Malma hed var ett av tio som byggdes vid den här tiden.

Sedan många år är sjukhusbyggnaden hotell och restaurang och heter idag Plevnagården. Läs på skylt nummer 17 om hur namnet Plevna kom till Malmköping.

Sjukvårdssoldater under övning, 1890-tal.

Sjuksyster med patienter vid sjukhuset cirka 1900.

Sjukvårdssoldater, 1890-tal.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

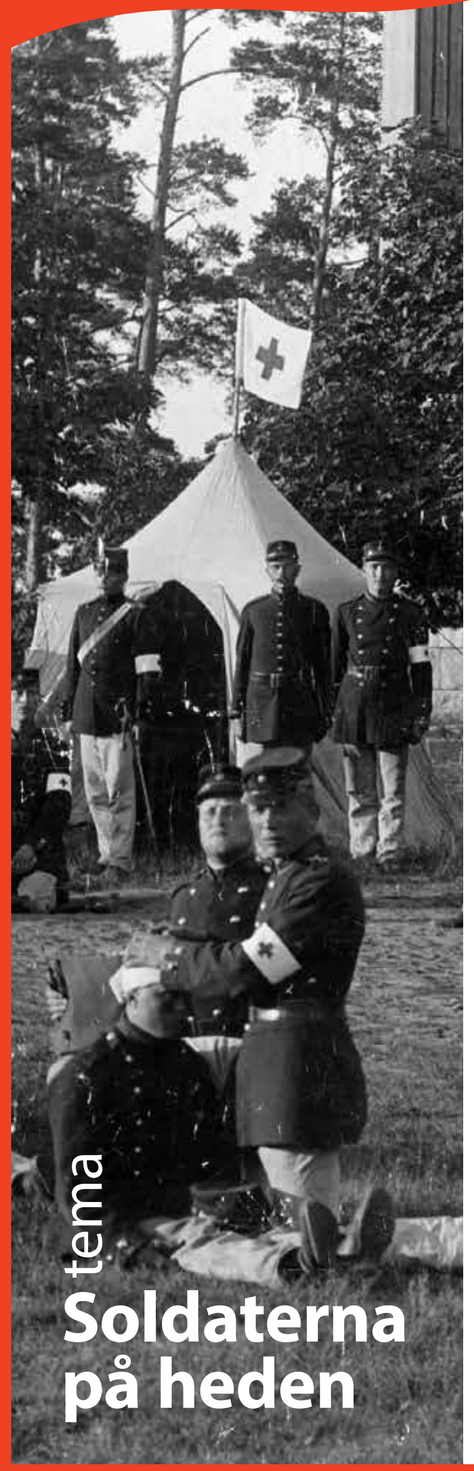

tema

Soldaterna på heden

Feber, hosta och magont

Återkomna till exercisfältet besökte vi det nya vackra sjukhuset, som ligger just i det hörn af fältet, där körvägen går ner till Hosjön. Kapten T. hade här en af sina beväringar sjuk i lungsot, ja, nu nära döden.
Han hade skrifvit efter modern, - hon var där inne hos sin son, sade han - och det rörde mig att höra, men hvilket intresse han talade om den stackars ynglingen. Han gjorde det på detta patriarkaliska, halft faderliga sätt, som, efter hvad det påstås, förr i världen kännetecknade en kompanichefs förhållande till sina "gossar".
Vi trädde in i den ljusa och snygga korridoren på nedre botten, vi tittade in i ett par tomma sjukrum, allt var så renlig och fint att det var en glädje. Så gingo vi upp i öfre korridoren. "Här ligger han", sade han hviskande och stannade utanför en dörr, "jag vill gå in och språka litet med honom och den stackars modern." Och så öppnade han dörren sakta och trädde in på tå, som om det gällt att besöka en sjuk anförvandt. Han stannade inne en god stund, och när han kom åter, voro hans ögon tårade, "Stackars gosse, han har ej långt kvar", sade han, "men mest gör det mig ondt om modern. Här är svårt att trösta."

Nils Petrus Ödman skriver "Ett litet besök i Malmköping" efter ett besök på orten 1898.

Sjukvårdssoldater under övning, 1890-tal.

Sjukligheten och dödligheten vid Malma hed.

År.	Smitt-koppor.		Vattkoppor.		Mesling.		Skarlakans-feber.		Fläcktyphus.		Tyfoidfeber.		Påsjuka.		Frossa.		Trachom.		Difterit.		Venerisk sjukdom.		Tuberkulos.		Skörbjugg.		Alkohol-sjukdom.		Luftrörs-inflammation.		Lunginflam-mation.		Diarrhée.		Parasitisk hudsjukdom.	
	Vår-dade.	Döde.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.	V.	D.
1866	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	9	—	1	—	3	—	2	—	4	—	—	—	—	—	34	—	18	2	41	—	—	—
1867	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	7	—	9	2	42	—	—	—
1868	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	3	—	17	1	20	—	—	—
1869	—	—	—	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	2	—	5	—	—	—	—	—	—	—	21	—	7	—	32	—	1	—
1870	3	—	—	—	5	—	—	—	—	—	1	—	—	—	12	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	27	—	9	—	19	—	9	—
1871	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	6	—	41	—	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	30	—	25	—	29	—	2	—
1872	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	22	—	5	—	21	—	6	—
1873	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	1	2	—	54	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	3	—	43	—	15	—	51	—	2	—
1874	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	62	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	38	—	52	1	114	—	7	—
1875	2	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	26	—	—	—	4	—	3	—	—	—	—	—	1	—	21	—	8	—	58	—	2	—
Summa	19	1	1	—	16	—	2	—	—	—	7	2	11	—	231	—	2	—	12	—	28	—	10	—	—	—	4	—	246	—	165	6	427	—	29	—

Tabellen visar "Sjukligheten och dödligheten vid Malma hed" åren 1866-1875. Magproblem var vanligast, vid sidan av influensaliknande sjukdomar med feber och hosta.

Genom sin personlighet och sitt arbete har hon verkat höjande på sjukvården. Ordning och renlighet hafva bättre iakttagits, de sjukas vård mera tillgodosetts och hennes exempel och inflytande åstadkommit hos sjukvården ökad pliktkänsla och deltagande för de sjuka. Det skulle vara en stor förlust för sjukvården, om icke anställandet af sjuksköterska hos oss blefve permanent vid vapenöfningarna.

Regementsläkaren Johnson talar om Klara Sofia Karlsdotter som anställdes 1891 som sjuksköterska på regementssjukhuset. Klara föddes 1852 i Hyltinge. Lönen bestod 1908 av 3 kr per dag samt mat, tvätt, resor och fri bostad i sjukhuset.

Beträffande sjukvården sköttes den av doktor von Braun och det var en barsk herre och så fruktad av rekryterna, att de ej blevo sjuka i första taget.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun
i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Livet på heden - soldater och gymnaster

Om männen som samlades på Malma hed för att lära sig kriga.
Om en tid då skottsalvorna ljöd och befallningarna ekade till taktfast trampande.
Om knektarna, beväringarna och officerarna.
Och om folket i köpingen, inte minst kvinnorna.

Kungl. Södermanlands regemente fanns på Malma hed i 147 år.
Under tiden växte Malmköping fram med handelsbodar och krogar.
1921 lämnade soldaterna heden. Sedan kom gymnasterna.

Utställningar om soldaterna och gymnasterna och köpingens framväxt.

INOMHUS i soldaternas gamla logement intill vårdcentralen

Logementet, tältplatsen och soldattorpet i uppbyggda miljöer. Texter, bilder, föremål och en ljudburk. Fri tillgång till registret över alla sörmländska indelta soldater 1682-1901.

Gymnasterna, om barnlägren och elitlägren som hölls efter soldaternas uttåg.
Missa inte filmen från det allra första barnlägret 1927.
I huset finns också ”gröna rummet” med utställning av Naturskyddsföreningen i Flen och Arkeologi i Sörmland.

Öppet: sommartid, fri entré. Visningar även andra tider efter överenskommelse, via turistbyrån i Flen tel: 0157-43 09 97. Texterna finns på engelska.

UTOMHUS på röda stolpar i köpingen

Texter, bilder och en ljudburk med militärmusik.
På varje skylt finns en karta där platserna är angivna. Läs dem i vilken ordning du vill.
Numren är bara till för att du ska hitta stolparna på kartan.
Se dem i verkligheten eller på webben.

Historien i Sörmland är en utställningsform där Sörmlands museum berättar historia på olika teman, främst utomhus, på skyltar på röda stolpar med vimplar. De finns på många platser i Sörmland, Varje ort eller område har sitt tema. Historien berättas alltid med människorna i centrum.
Se mer på www.sormlandsmuseum.se

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont

15 info

16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

”Historien i Sörmland” finns på många platser i länet. Alla skyltar finns att se på www.sormlandsmuseum.se

historien i sörmland

”modell Plevna”

Soldaterna på heden

I slutet av 1870-talet pågick krig på Balkan mellan Ryssland och Turkiet. Åren 1877-78 belägrades den bulgariska staden Plevna och då byggdes ett nytt och avancerat system av skyttegravar. Stridssättet blev uppmärksammat och kallades ”modell Plevna”.

När de svenska trupperna vid Södermanlands regemente skulle öva stormning och försvar byggdes skyttegravar av ”modell Plevna” upp på åsen intill Malmahed. Dessa kan man fortfarande se som diken och vallar runt om på åsen som idag kallas Plevnahöjden.

Bilderna är från en skytteövning på Plevnahöjden, omkring 1900. På stora bilden syns också ett skyddsrum.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

”Historien i Sörmland” finns på många platser i länet. Alla skyltar finns att se på **www.sormlandsmuseum.se**

Ingenjörstrupp arbetar med att anlägga skyttegravssystemet på Plevnahöjden cirka 1900.

historien i sörmland

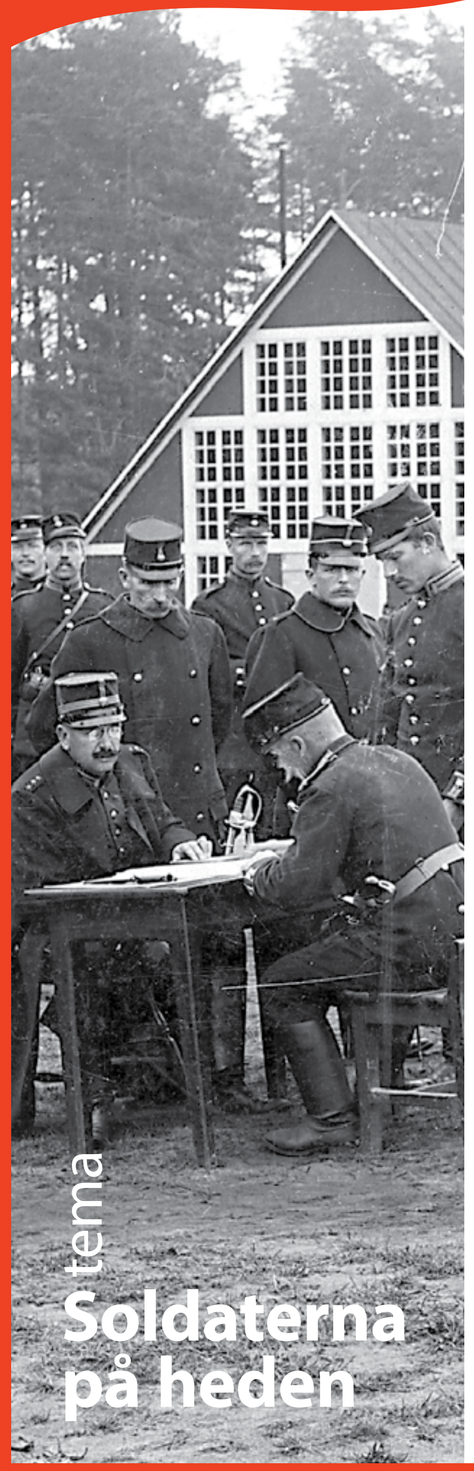

tema

Soldaterna på heden

Krig på allvar

Sverige har varit inblandat i många krig sedan början av 1500-talet. Anledningarna till krigen har varierat. Det kan ha varit självständighetskrav gentemot ett annat land, som till exempel i kriget mot Danmark (Nordiska sjuårskriget 1563-70), eller Rysslands inblandning i svensk politik (Gustaf III:s ryska krig 1788-90).

En annan anledning kunde vara att avvärja hot från utlandet samtidigt som man ville göra det egna territoriet större, som till exempel Karl X Gustavs danska krig 1657-58. Då övergick Skåne, Bohuslän, Blekinge, Gotland och Ösel till Sverige från Danmark.

Ibland slutade ett krig med förlust av stora landområden, till exempel Finska kriget mot Ryssland 1808-09, då Sverige förlorade hela Finland till ryssarna.

Krig kunde också inledas för att få bättre handelsvillkor med lägre tullar och avgifter på utrikeshandeln.

Den svenska krigshistorien, i bemärkelsen stora konflikter, tog slut i början av 1800-talet. Därefter har visserligen hot om krig förekommit men utrikespolitiken har kunnat föras på fredlig väg.

En grund i denna fredligare politik har varit den svenska alliansfriheten som i teorin ska göra landet neutralt i krig. Men helt neutralt har Sverige aldrig varit eftersom olika band funnits till exempel med västvärldens länder.

Den svenska regeringens handlande under andra världskriget 1939-45 har kritiserats, främst undfallenheten mot Tyskland i första delen av kriget. Man kan dock konstatera att politikens mål att hålla landet utanför kriget lyckades.

Mycket av det svenska välståndet efter kriget beror på att vår industri och infrastruktur stod intakt direkt efter krigsslutet – och att Sverige därmed kunde exportera industrivaror till de krigshärjade länderna.

> *1813 kom wi till Leijpsig, der hade Napolion församlat hela sin styrka: slaget warade i 3 dagar, den 17e 18e, 19e oktober 1813: både natt och dag. Bron sprängdes sönder som fransmännen skulle över, men största delen drunknade i strömen. Der war förfärligt hwad menniskor der stupade – 20.000. Tre och tjugotusen togs till fånga, alla fördes til Rysland förutom de som war dödskutne de war dubelt mer.*

Johan Qvist född 1788, indelt soldat från 1811 efter tre år inom Lantvärnet. Han deltog i fälttåget mot Napoleon 1813 där fransmännen led ett avgörande nederlag i slaget vid Leipzig.

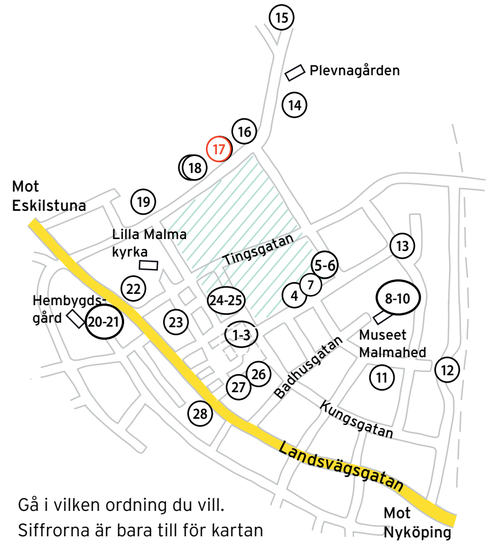

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

Ovan: Marsch på heden.

Till vänster: Försöksmobilisering invid lägerhyddorna i början av 1900-talet.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

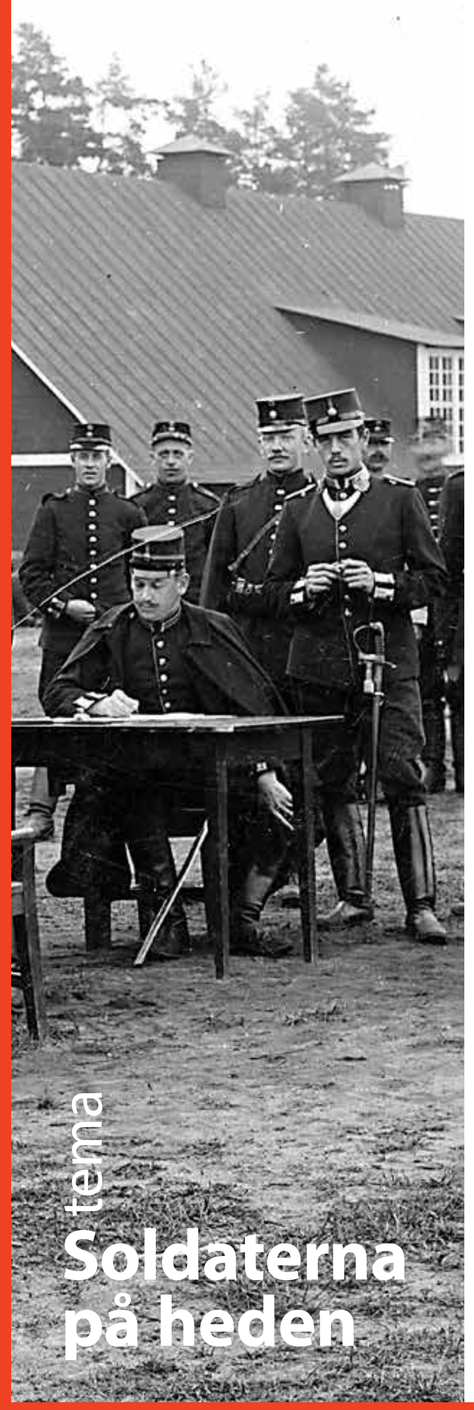

tema

Soldaterna på heden

Krig på allvar

Det är dyrt att föra krig. Soldaterna ska utrustas, tränas, födas och få lön. En del av betalningen både till officerare och vanliga soldater var det krigsbyte man kunde ta på de olika platser som krigshärjades.

Plundringen var en lika självklar som fasansfull del av kriget. Svenska trupper deltog i plundrande lika mycket som sina fiender.

Exempel på svenska krig på utländskt område är Karl X Gustavs polska krig 1655-60 och den del av Trettioåriga kriget på främst tysk mark som Sverige var inblandat i 1630-48. Ett krig där det egna territoriet varit krigsskådeplats är Finska kriget 1808-09, där ryska trupper marscherade in i det då svenska Finland.

Ett av statens stora problem då kriget var över och fred slutits, var den så kallade avdankningen. Då skulle alla soldater ha betalt. Om man hade lejt in trupper från utlandet skulle också dessa ha betalt nu, vilket kunde bli kostsamt.

Man skulle kunna säga att det var enklare att låta kriget fortsätta än att få fred och avdanka trupperna.

Försöksmobilisering invid lägerhyddorna i början av 1900-talet.

Sista gångerna som sörmländska soldater marscherade iväg för att kriga på allvar var 1813 mot Napoleon och 1814 mot Norge. På bilden är soldaterna ute på övning och passerar en gård i Floda socken, mitt i höskörden.

Utanför landets gränser pågick världskriget. Tyskarna hade på våren förgäves försökt erövra Verdun och på sommaren kom det fransk-engelska Somme-anfallet, som blev lika blodigt tillbakaslaget. Hemska förlustsiffror syntes i tidningarna, men i det fredliga Malmköping förnamns mycket litet av krigsbullret.

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.

Vi sutto en gång i början på 1880-talet på Kung Carls Café i Stockholm efter en "Tia" och dryftade frågan om den blivande världsstriden mellan slaver och germaner. Jag var den tiden en grön underlöjtnant och lyssnade med intresse till mina äldre och kunnigare kamrats utläggningar över detta svårlösta spörsmål. Att den striden förr eller senare skulle komma därom voro vi båda fullt övertygade, men om dess utgång voro vi av skilda åsikter. Min kamrat frukade för att slaverna skulle få överhand, vilket dock mitt förhoppningsfulla sinne ej ville medgiva.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

Byar brunno, eld sprutades ur 2.000 kanoner och kanske ur en half million handgevär. Må detta gifva ett någorlunda begrepp om en bataljdag. Menniskor stympades på tusentals sätt, trampades af slutna truppmassor under fötterna. All känsla af mensklighet är vid sådana tillfällen försvunnen, man ser med köld och liknöjdhet tusende likars lidande, utan att en gång känna böjelse till medlidande. Hvarifrån kommer denna hårdhet i ett annars känslofullt hjärta? Jag tror det är vana att se så mycket elände, som så kan förhärda menniskonaturen.

Jag skulle önska att kunna skildra rysligheterna efter bataljen vid Leipzig. Alla gator voro öfverfyllda af döde och döende; på många ställen lågo hopar af dessa olyckliga och i rännstenarne flödade menniskoblod som vatten.

Anteckningar av överstelöjtnant Carl Gustaf Klingspor, född 1786. Han deltog i slaget vid Leipzig 1813, där fransmännen under Napoleons ledning gjorde stora förluster.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

När soldaterna marscherat ut

Så randades 1 juli, den dag då vi sade adjö till Malmköping och vår gamla sandiga vän ”Hea”. Hela Landsvägsgatan var fullproppad med folk som vinkade, som grät och som lämnade blommor till en del bekanta, det var ett rörande avsked från ett gammalt exercisfält, som med detta upphörde att vara krigiskt.

Torsten Hammarin, inkallad 1921, det år då regementet flyttade till Strängnäs.

När soldaterna lämnat Malmköping 1921, blev det tyst på heden. Sovplatser, tvättrum och dass för tusentalet personer stod tomma. En stor grusplan låg öde.

Fem år senare köpte Södermanlands Gymnastikförbund stora delar av anläggningen och året därpå hölls det första gymnastiklägret för barn. De kom att fortsätta i 48 år.

Gymnastik hade blivit en växande folkrörelse, inspirerad av Per Henrik Ling. Hans teorier om gymnastiska övningar passade bra in i den här tidens propaganda för motion, kost och frisk luft.

På Malma hed anordnade gymnastikförbundet läger för gymnaster på alla nivåer. Hit kom barn, motionärer och OS-kandidater för inkvaretering och träning. Några av lägren hade internationell prägel.

De två största var Lingiaderna. Den första hölls 1939 i Stockholm och samlade många tusen deltagare från hela världen. I Malmköping anordnades en avslutande träningsvecka. 525 gymnaster från 28 länder deltog. Många kontakter knöts men de fick ett abrupt slut några veckor senare när andra världskriget började.

Mellan 500 och 700 barn per läger inkvarterades i militärens gamla logement. Foto 1960.

I lägerhyddan. Sveriges bästa gymnaster samlades på Malma hed för träning inför Olympiska spelen 1960.

Till heden kom även andra idrottare som fotbollsspelare och friidrottare, liksom scouter, lottor och hemvärnsmän.

En av de gamla lägerhyddorna blev leksaksfabrik när Zig-Zag flyttade in med tillverkning av främst byggklossar i trä.

I en av barackerna byggde Sörmlands museum utställning om militärlivet och om köpingen i slutet av 1980-talet. Den finns kvar i delvis omarbetat skick och har nu kompletterats med ett avsnitt om gymnastiktiden där man bland annat kan se en film från det allra första barnlägret på heden 1927.

Baracken intill är numera en del av vårdcentralen.

I lägerhydda nummer ett flyttade leksaksfabriken Zig-Zag in på 1920-talet. Hyddan revs 1980.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

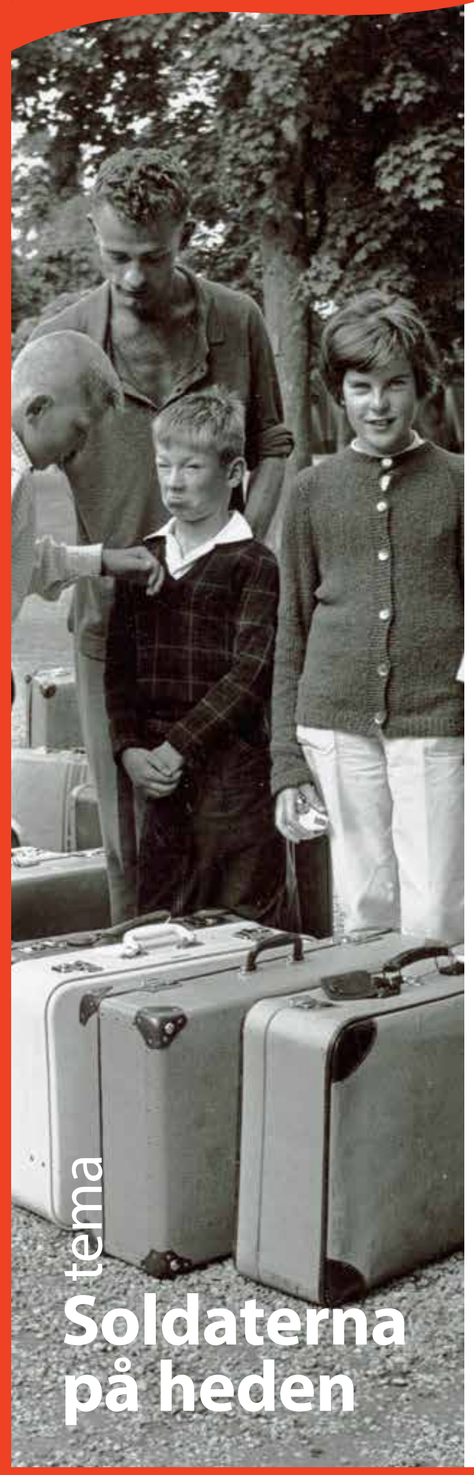

tema

Soldaterna på heden

När soldaterna marscherat ut

Barnen var mellan nio och fjorton år. De övade gymnastik och spelade boll på heden, simmade i Hosjön och sov i militärens gamla sängar.

För många var det första gången de var hemifrån och hemlängtan var en vanlig företeelse, särskilt de första dagarna.

Lägren pågick i cirka tio dagar och avslutningsdagen var festlig med väl inövade parader och gymnastikuppvisningar för alla tillresta familjemedlemmar.

Det första lägret hölls 1927, det sista 1975. De blev så populära att man från 1952 erbjöd två läger per sommar. Som mest tog man emot 700 barn åt gången.

Ett femtiotal ledare och många andra frivilliga såg till att allt fungerade. De flesta arbetade oavlönat mot mat och husrum ”för att det var så roligt”.

”Något så härligt tror jag inte jag varit med om, jag hoppas att jag får vara med nästa år också.

Thyra från Eskilstuna var med på det första lägret 1927.

”På nätterna var det alltid fyra ledare som skulle ”gå jour”. Då skulle man gå runt och se till att allt var i sin ordning, några barn skulle ha medicin och några skulle väckas för att gå upp och kissa. Det gällde bara att hitta rätt barn.

Carl-Åke Svensson var ledare under flera år på 1960-talet.

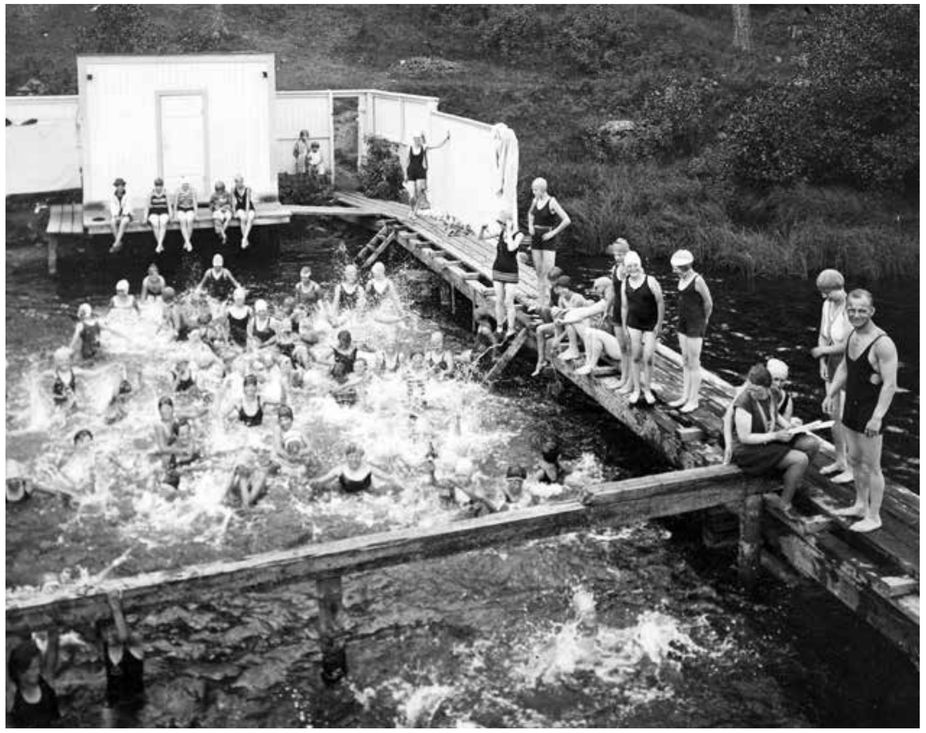

Simundervisning och märkestagning ingick i aktiviteterna. Bilden är troligen från det första lägret 1927.

Med brev och kort höll man kontakten med familjen. Fickpengarna gick till frimärken och godis. Foto 1960.

Först matkö, sedan diskkö. Foto 1960.

Många av barnen kom med tåg, det gick särskilda tåg från Stockholms Central till och från barnlägren. Foto 1960.

”När jag var nio år så åkte jag på gymnastikläger till Malmköping. Där inkvarterades vi i gamla baracker. Jag minns den där salen, säng vid säng vid säng med över- och undersängar som soldaterna hade haft en gång.

Jag hade en fruktansvärd hemlängtan och på besöksdagen, när mina föräldrar kom, slängde jag kvickt in resväskan i bilen och följde med hem. Ett par år senare var jag där igen. Då uppskattade jag det på ett helt annat sätt.

Det var ett ganska friskt liv. Vi badade i Hosjön, hade gymnastik på heden och andra övningar. Vid matdags stod vi i jättelånga köer och fick maten serverad vid stora bord där vi åt stående.

Det var en särskilt lägervisa som vi sjöng hela tiden. Jag minns den fortfarande.

Inger Rask deltog i två gymnastikläger på 1940-talet.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Med plats för allt

Varje ny övningsperiod började med att männen marscherade till de olika förråden och hämtade den utrustning de behövde, allt från filtar och kalsonger till kängor, vapen och ammunition.

De indelta soldaterna hade själva ansvar för sin uniform och en stor del av sin utrustning. De inkallade beväringarna behövde däremot utrustas från topp till tå. I takt med att de blev allt fler så krävdes också allt fler förråd.

Männen skulle dessutom ha mat och sovplats. När alla var på heden samtidigt så kunde där vara ett par tusen personer.

”Med furiren i täten gick vi diagonalt över den stora heden till en hög ålderstigen röd inhägnad förrådsbyggnad. Det var vapenförrådet. Där fick vi ut var sitt gevär. Vapnen var smetiga - anoljade hette det på militärspråk - och trasselsudden som vi också fick ut var välkommen.

- - - - -

Förrådsförvaltarna var ytterst noga med att få tillbaka alla prylar och det var ett evinnerligt räknande av persedlar.
Så småningom blev dock allt klart, mannarna var åter civilklädda och nästa morgon skulle de rycka ut.

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar. Vid det senare citatet har han avancerat till plutonchef.

Med häst och vagn transporterades varorna till och från förråden.

Utanför det stora förrådet växte en stor björk som allmänt kallades förrådsbjörken.

Beväringar med två unga besökare utanför proviant-magasinet som låg i närheten av kokhuset.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

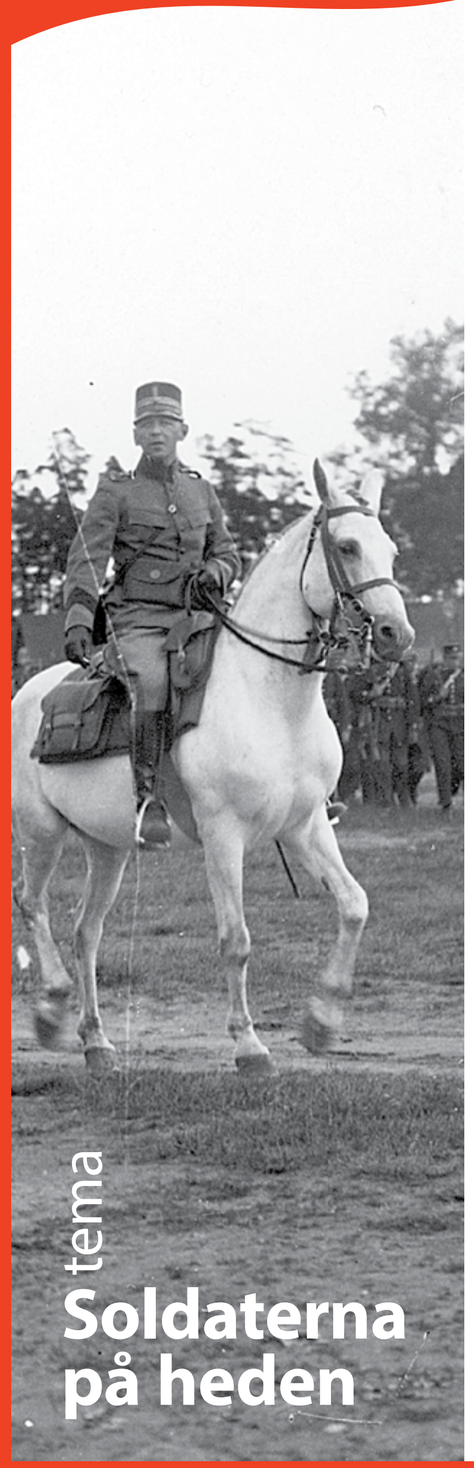

tema

Soldaterna på heden

Rusthåll blev militärskola

En gård kunde ha i uppgift att ställa upp med häst och ryttare i händelse av krig. Gården kallades rusthåll och ägaren rusthållare. Det var ett stort åtagande och rusthållarna var godsägare eller storbönder.

För att inte själv behöva kriga anställde rusthållaren en ryttare, en grenadjär. Han betalade för grenadjärens bostad, häst och utrustning, utom vapen och uniform som bekostades av staten.

Grenadjärens bostad kallades grenadjärstorp. När grenadjären inte var på övning eller i krig hade han sitt torp att sköta, som de övriga indelta soldaterna.

För sin insats slapp rusthållaren betala vissa grundskatter till staten. Rusthållen var en del av indelningsverket. De ingick i kavalleriet medan de indelta soldaterna hörde till infanteriet, det vill säga de gick till fots.

I Lilla Malma socken fanns tre rusthåll som ingick i Lif-Regementets Grenadiers-Corps i Örebro. Totalt ingick femton rusthåll från Södermanland. Grenadjären från Lilla Malma rusthåll hade grenadjärstorpet Klofvsten som tjänstebostad.

I Lilla Malma socknen fanns dessutom nio soldattorp. De ingick i Södermanlands regementes 4:e kompani som hette Oppunda. I hela landskapet fanns cirka 1200 soldattorp och 50 boställen för officerare.

Utmed kusten fanns också båtsmanstorp som fungerade på samma vis som soldattorpen och grenadjärstorpen men som var knutna till flottan.

Indelningsverket upphörde 1901.

Det fanns hästar även vid Södermanlands regemente, både för ridning och för transporter. När regementet år 1921 lämnade Malmköping för sista gången red officerare i täten för de marscherande soldaterna.

Lilla Malma rusthåll köptes in av staten då heden blev permanent övningsplats 1774. En stor del av 1800-talet och in på 1900-talet användes huset som gästgivaregård. Gården intill ägdes också av staten och var tjänstebostad åt länsmannen, en del av hans lön. Foto 1903.

Interiör från gästgivaregården cirka 1900.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud är med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

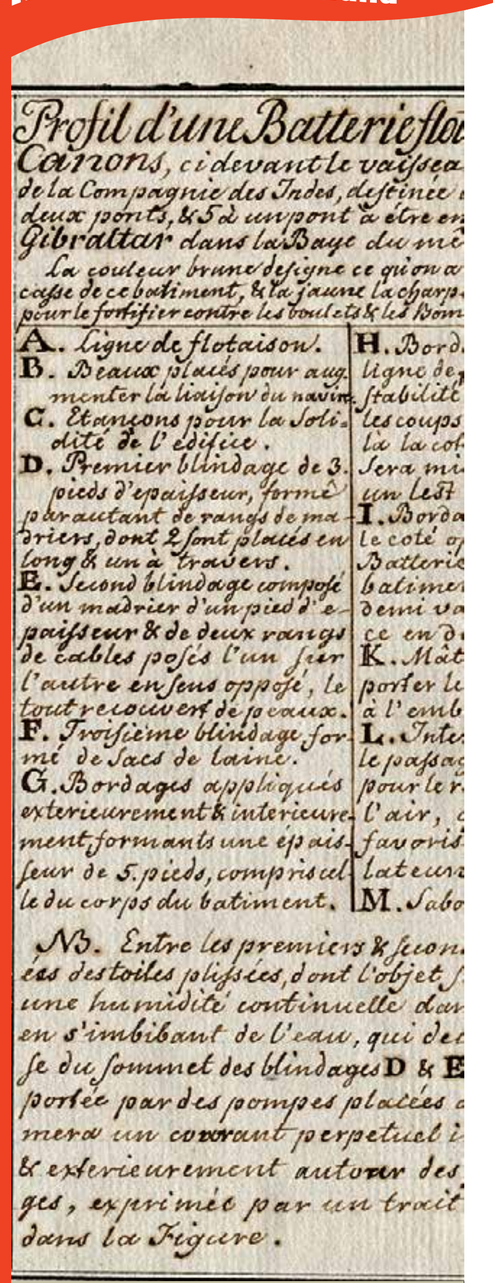

Soldaterna på heden

Rusthåll blev militärskola

En officer borde kunna mer än att bara kriga. Han borde också vara bildad. Framför allt borde han veta mycket om militärhistoria och nya militära teorier.

Det ansåg regementschefen Gustaf Adolf von Siegroth som blev chef för Södermanlands regemente 1771. Själv var han ett gott föredöme. Han var kunnig i en rad ämnen och under sina år utomlands hade han samlat en imponerande mängd böcker, kartor och tekniska instrument.

Siegroth donerade delar av sina samlingar till regementet i hopp om att höja bildningsnivån hos de unga männen. 1782 grundade han en skola för de blivande officerarna, en militärakademi.

Där kunde de studera teoretiska ämnen som fortifikation, statskunskap, geometri, lantmäteri, fältbefästning och historia. Också fäktning fanns på schemat, liksom dans och hur man umgås med unga damer.

Undervisningen bedrevs i den gamla huvudbyggnaden vid Lilla Malma rusthåll. Gården hade övertagits av staten i samband med att Malma hed gjordes till fast övningsplats. Regementet fick därmed överta uppgiften att vara rusthållare. Bostaden behövdes inte utan kunde användas för undervisning.

När skolan öppnade var den en av de första i sitt slag i landet. Men den pågick bara i sex år. Undervisningen lades ner eftersom Sverige var i krig mot Ryssland och officerarna hade fått annat att tänka på. Skolan öppnade aldrig igen. En militärakademi inrättades vid Karlberg i Stockholm 1792.

Huset var under många år gästgivaregård. Det disponeras numera av Malmköpingsortens hembygdsförening.

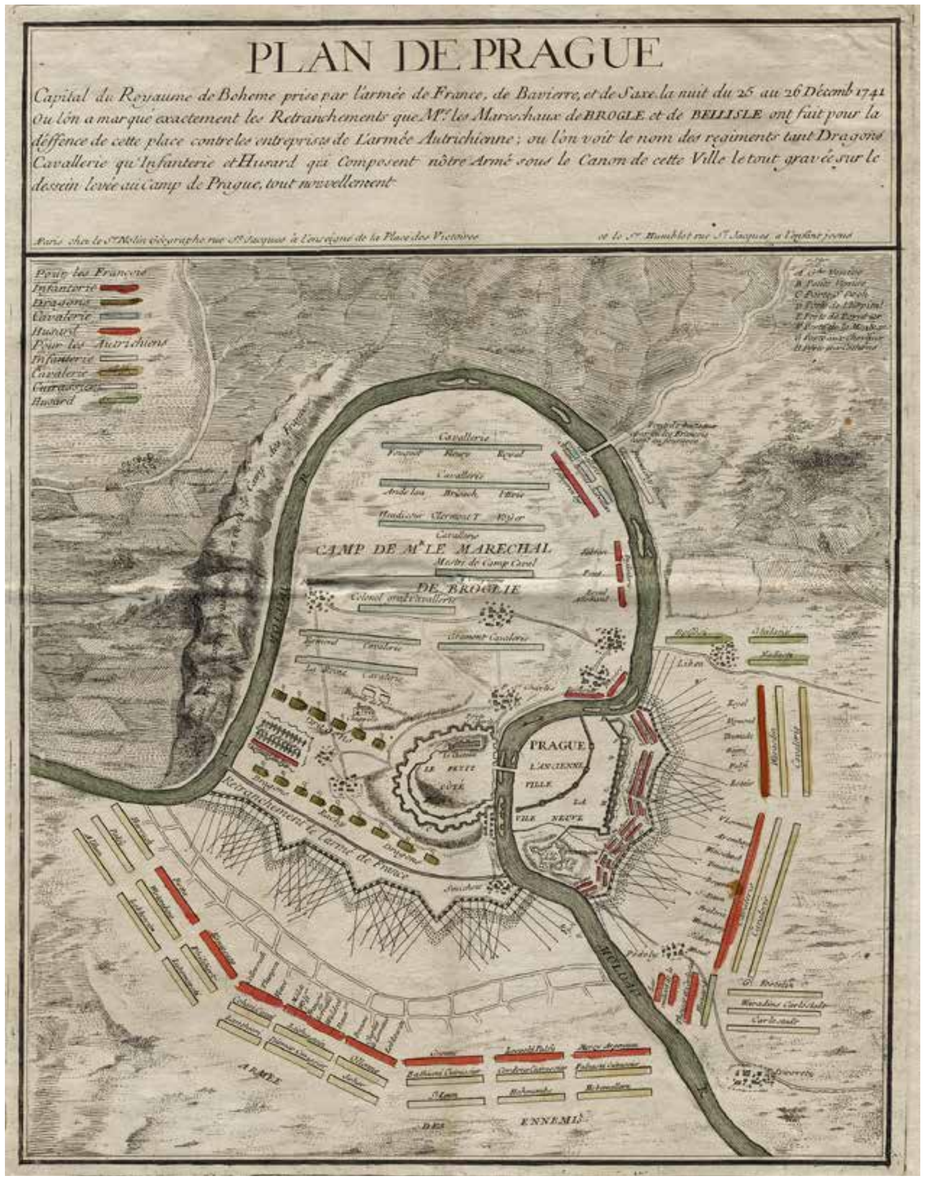

Gustaf Adolf von Siegroth 1725-1802.

Ovan: Karta över Prag.

Till vänster: En del av en beskrivning av kanonerna på ett krigsskepp.

Till höger: Skiss över befästningarna på Gibraltarklippan i Medelhavet.

Alla tre illustrationerna har troligen använts i utbildningen vid militärakademien på Malma hed och tillhör numera Södermanlands regementes officersförening.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Livet på heden - soldater och gymnaster

Om männen som samlades på Malma hed för att lära sig kriga.
Om en tid då skottsalvorna ljöd och befallningarna ekade till taktfast trampande.
Om knektarna, beväringarna och officerarna.
Och om folket i köpingen, inte minst kvinnorna.

Kungl. Södermanlands regemente fanns på Malma hed i 147 år.
Under tiden växte Malmköping fram med handelsbodar och krogar.
1921 lämnade soldaterna heden. Sedan kom gymnasterna.

Utställningar om soldaterna och gymnasterna och köpingens framväxt.

INOMHUS i soldaternas gamla logement intill vårdcentralen

Logementet, tältplatsen och soldattorpet i uppbyggda miljöer. Texter, bilder, föremål och en ljudburk. Fri tillgång till registret över alla sörmländska indelta soldater 1682-1901.

Gymnasterna, om barnlägren och elitlägren som hölls efter soldaternas uttåg.
Missa inte filmen från det allra första barnlägret 1927.
I huset finns också ”gröna rummet” med utställning av Naturskyddsföreningen i Flen och Arkeologi i Sörmland.

Öppet: sommartid, fri entré. Visningar även andra tider efter överenskommelse, via turistbyrån i Flen tel: 0157-43 09 97. Texterna finns på engelska.

UTOMHUS på röda stolpar i köpingen

Texter, bilder och en ljudburk med militärmusik.
På varje skylt finns en karta där platserna är angivna. Läs dem i vilken ordning du vill.
Numren är bara till för att du ska hitta stolparna på kartan.
Se dem i verkligheten eller på webben.

Historien i Sörmland är en utställningsform där Sörmlands museum berättar historia på olika teman, främst utomhus, på skyltar på röda stolpar med vimplar. De finns på många platser i Sörmland, Varje ort eller område har sitt tema. Historien berättas alltid med människorna i centrum.
Se mer på www.sormlandsmuseum.se

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud är med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

”Gud med oss”

Genom reformationen under Gustav Vasas tid på 1500-talet blev den svenska lutherska kyrkan knuten till kungamakten och staten. Kungen blev då kyrkans överhuvud.

Inför avgörande bataljer i krig hölls alltid gudstjänst. Under 30-åriga kriget 1618-1648 använde svenskarna fältropet ”Gud med oss” när trupperna skulle kommenderas framåt till strid. De katolska motståndarna använde ”Jesus Maria” vid samma tillfälle.

Kyrkan betraktade regementena som församlingar, vilket blev särskilt tydligt i krig utomlands. Då skickade man ut ett kringflyttande domkapitel, det vill säga en samling präster knutna till domkyrkan, tillsammans med trupperna.

Även i fredstid ingick kyrkliga ceremonier i vardagen. Sedan 1600-talet hade varje regemente tre präster. På 1700-talet kallas en av dem regementspastor och de två andra bataljonspredikanter.

På Malma hed hölls bönestunder, korum, varje morgon och kväll. Ibland var hela regementet uppställt, ibland var soldaterna indelade bataljonvis.

Bönestunden varade ungefär en timme. På söndagar var det högmässa och aftonsång. Långt in på 1900-talet var gudstjänsterna obligatoriska för alla. När hela eller halva regementet var med, var man utomhus. Annars höll man till i kyrkan.

Regementets präster höll katekesförhör med soldaterna. Även då nyttjades Lilla Malma kyrka. På grund av kyrkans storlek kunde man bara vara två kompanier, cirka 300 man, åt gången vid förhören.

Kyrkan restaurerades 1898.

På kyrkbacken på 1890-talet.

Kyrkoparad i kyrklunden 1896.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. ”på stubben”
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. ”modell Plevna”
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. ”Gud med oss”
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Landsvägsgatan 1912.

Gustafs stad blev Malmköping

Regementschefen Gustaf Adolf von Siegroth fick sin önskan beviljad och Malma hed blev fast övningsplats för Kungl. Södermanlands regemente år 1774. Det blev början till en ny tid för bygden.

Regementet behövde en mängd civila tjänster som levererades av hantverkare, jordbrukare, handelsmän och gästgivare. Ett samhälle växte fram i rask takt i utkanten av heden.

Siegroth ville skynda på utvecklingen. Han föreslog att det växande samhället skulle få bli stad, eftersom det skulle innebära fördelar både för ekonomi och handel.

Siegroth tog fram en stadsplan och lämnade sitt förslag till regeringen. Staden skulle heta Gustafs stad. Valet av namn var ingen tillfällighet. Siegroth ville smickra dåvarande kungen Gustav III för att han skulle godkänna stadsbildningen. På köpet skulle han själv med sitt ena förnamn bli inskriven på den sörmländska kartan.

Förslaget gick inte igenom och någon stad blev det aldrig. Däremot beslutade regeringen 1785 att låta bebyggelsen kring heden få kalla sig köping. Och namnet blev Malmköping efter sockennamnet Lilla Malma.

En köping var steget under formella stadsprivilegier och innebar vissa rättigheter att bedriva handel och hantverk. Nu kunde allt fler hantverkare och handelsmän flytta hit. Många lockades säkert av löftet om att de inte skulle behöva betala skatt de första 20 åren.

Bland yrkena i husförhörslängderna från tidigt 1800-tal finns snickare, skräddare, krukmakare, skomakare, glasmästare, sämskmakare, hattmakare och handelsman.

Vykort från torget i Malmköping, Foto: Sigfrid Öijer cirka 1910.

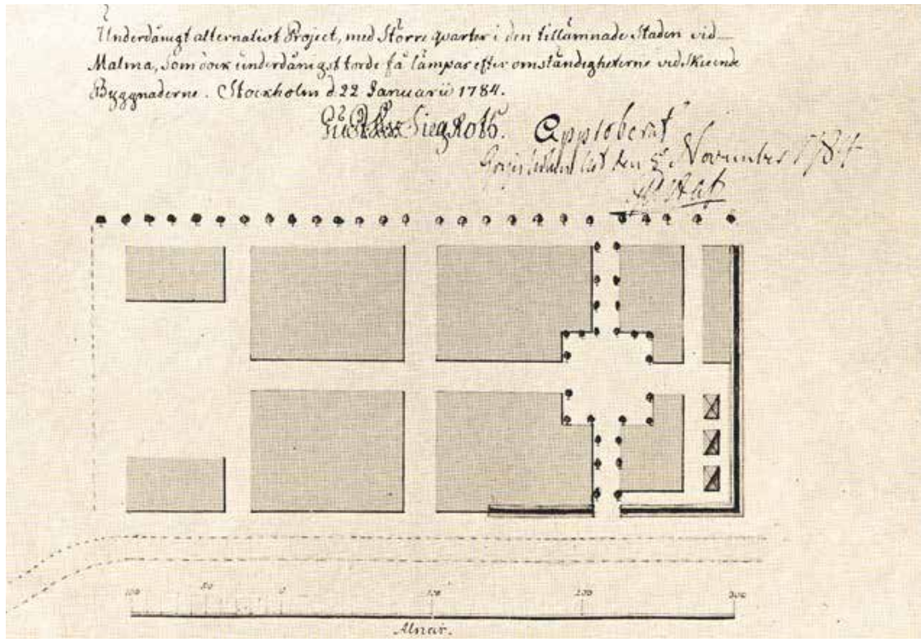

Gustaf Adolf von Siegroths förslag till stadsplan för Gustafs stad undertecknat av Siegroth 22 januari 1784. Till vänster Gustaf Adolfs torg, till höger Stora Torget.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15. info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

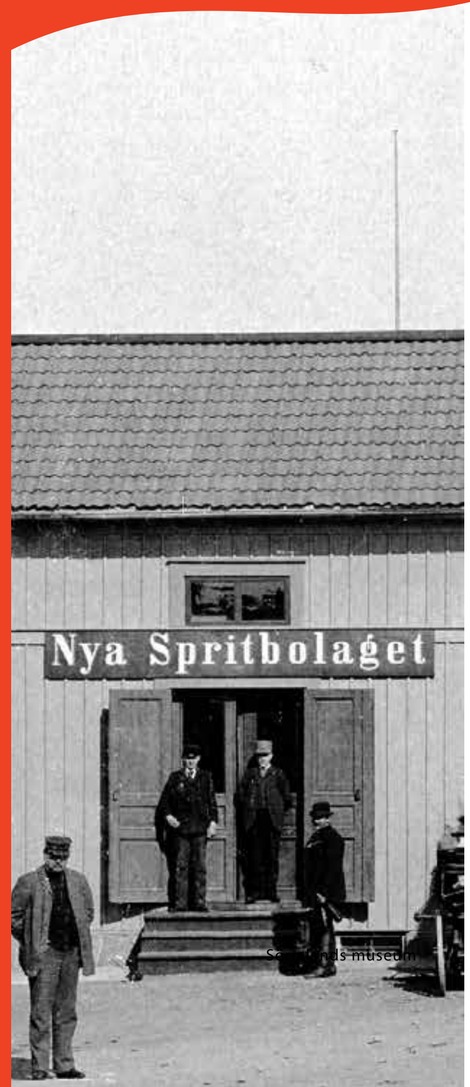

tema

Soldaterna på heden

Gustafs stad blev Malmköping

Landsvägsgatan, södra infarten omkring 1900.

Ovan: Marknadsdag vid Stora Torget omkring 1900.

Till vänster: Spritbolagets försäljning ökade markant under övningsperioderna.

Landsvägsgatan cirka 1890.

> *Denna idylliska ort är belägen vid Mellersta Södermanlands järnväg i Lilla Malma socken. Innevånare-antalet belöpte sig då till cirka 800. Malmköping har gator och torg, tingshus, postkontor, gästgivaregård, apotek, läkarstation, bank och hotell, således en verklig liten stad.*
>
> *Carl A Bäckström, f d överste löjtnant, om sin tid vid Södermanlands regemente 1909-1914.*

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Officerarna och hierarkin

Militärmakten har alltid varit hierarkiskt organiserad. Den ordning som rådde under 1800-talet, gäller till viss del än idag. Störst skillnad gjordes mellan manskap och officerare. Inom gruppen officerare fanns sedan flera olika nivåer, främst skiljde man mellan officerare och underofficerare.

Varje regemente hade en överste som chef med en överstelöjtnant som ställföreträdare. Under honom fanns olika officerare med olika funktioner.

Regementet bestod av åtta kompanier som alla hade var sin chef, de var oftast kaptener. Här fanns även en fänrik som ledde exercisen och som förde kompanifanan i strid. Fältväbeln ansvarade för disciplinen. De kompletterades av korpralerna vilka inte var officerare utan vanliga soldater med en del arbetsledande uppgifter.

Bland övriga officerare fanns tre präster per regemente och under 1800-talet också läkare. Officerskåren på regementet bestod av upp till 80 personer.

I gruppen underofficerare fanns från 1833 och framåt fanjunkare, sergeanter och furirer. Dessutom fanns ett antal officersvolontärer, de var unga studenter som gjorde en frivillig utbildning.

Under 1700- och 1800-talen var officerare som regel adelsmän. Karl XIV Johan tog i början av 1800-talet bort de formella reglerna om att endast adliga kunde få höga statliga tjänster. Men i praktiken levde de kvar länge.

Skillnaderna mellan de olika grupperna märktes på hur man var klädd, hur man bodde, var och vad man åt, vilka man kunde umgås med och vilka man kunde tilltala.

På trappan till en av officersgårdens flyglar.

Officerskåren. Bostadstält på Malma hed omkring 1863. Det som påminner om palmer är förvaringsställen för gevär, så kallade gevärsbaracker. Granris skyddade gevären mot regn.

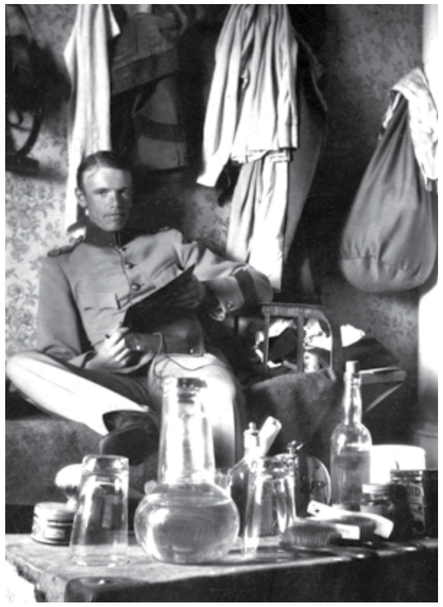

Underlöjtnant Ernst Åhlén, 1920.

> *Manskapet fick stora, runda tält, som rymde ända till 24 man. Vi volontärer fingo ett tält och var och en hade sin säng, dessutom bestod vi oss med byrå och bord.*
>
> *Vi bibehöll dock vårt rum på Flodmanska gården, där vi hade en bra reträttplats att tillgå, i synnerhet vid regnväder och till förvaring av våra bättre persedlar.*
>
> *Manskapet låg på halm med ränseln till huvudkudde och kappan till täcke. Det var understundom så kallt om nätterna, att vattnet frös i handfatet.*

C A Hermelin började sin officerskarriär som volontär vid regementet 1874.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

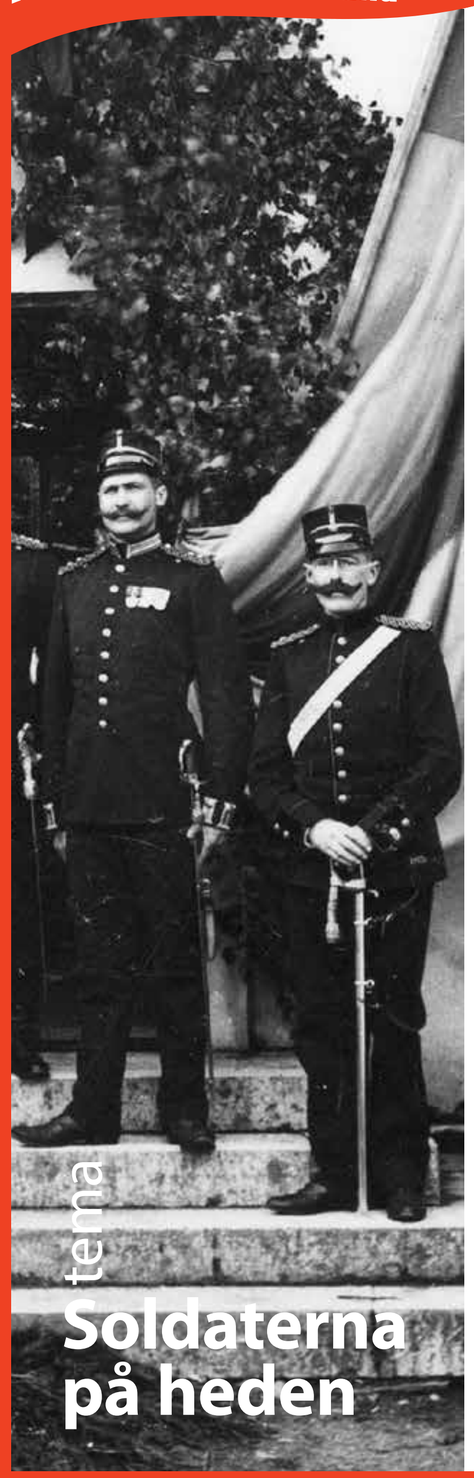

tema

Soldaterna på heden

Officerarna och hierarkin

När Malma hed blev militär mötesplats 1774 bodde både officerare och meniga soldater i tält under övningsveckorna. Officerarnas tält var stora, kunde innehålla både sovrum och arbetsrum och vara möblerade med säng, byrå, stolar med mera. De högsta officerarna hade egna tält.

De meniga soldaterna fick sova många i ett tält, direkt på halmen på marken. Var och en hade en liten låda för personliga tillhörigheter.

Officerarna hade ofta uppassare som skötte praktiska göromål som att städa, tvätta, tömma pottor och putsa stövlar. De meniga soldaterna gjorde allt sådant själva.

Under 1800-talet blev det allt vanligare att officerarna hyrde rum i köpingen under övningsperioderna, hos privatpersoner eller på hotell. År 1883, efter att övningstiden förlängts betydligt, byggdes officersgården med bostäder för officerarna. Vid den här tiden hade även manskapet fått flytta inomhus, i de nybyggda lägerbarackerna.

Officerarna hade sin matsal, officersmässen, i regementsbyggnaden vid torget, idag kallat stadshuset. Underofficerarna hade egen mäss i en byggnad intill, även kallad paviljongen. De meniga hade sina mathallar, se stolpe nr 11.

Ovan: Skylten gällde allén utanför officersgården.

Till vänster: På trappan till en av officersgårdens flyglar.

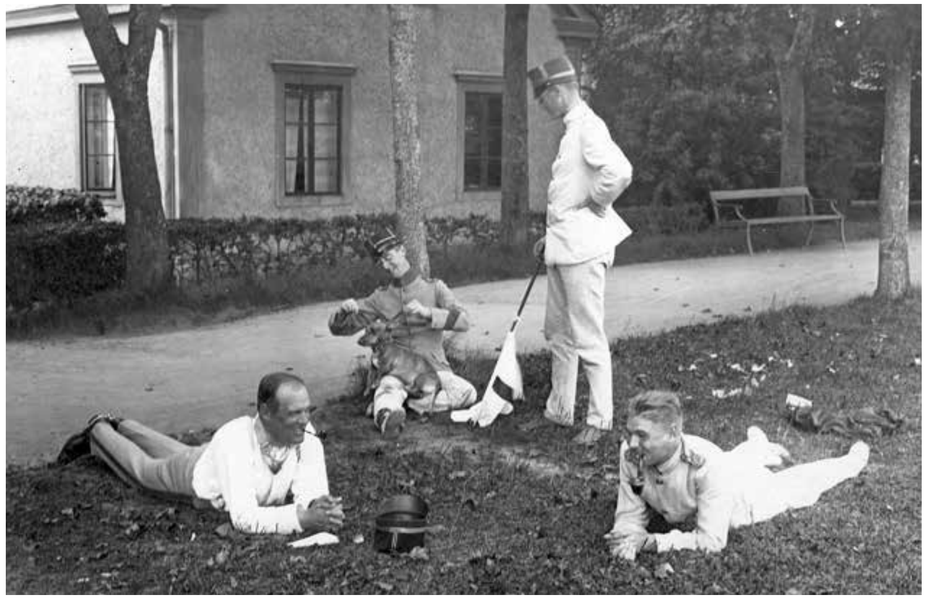

Officerare vilar efter maten, 1919.

Den militära hierarkin rådde i stort som i smått. Officerarna hade ett eget dass där varje kompani hade en egen sittplats. Det skulle alltid finnas färska blommor på piedestalen.

Officersgården blev vårdhem. Huset förstördes i en brand 1971 då fem människor brann inne.

> *Övriga officerare bodde i en större byggnad med två flyglar. Varje officer disponerade i regel eget rum. Vår värdinna här, fröken Anna Jansson, fullgjorde sin tjänst på ett alldeles enastående sätt. Hon erhöll vid sin avgång pension av officerskåren. En trotjänarinna av gamla stammen, värd allas aktning och stora tacksamhet!*

Carl A Bäckström, överstelöjtnant vid regementet 1909-1914. När officersgården öppnade 1882 fick Anna Jansson jobbet som husföreståndarinna. Hon blev kvar i 37 år.

> *Varje volontär hade en uppassare eller kalfaktor, som gjorde ren hans persedlar m m. I regel voro dessa utmärkta, pålitliga och trogna. Aldrig har jag haft så blanka skor, som på den tiden.*

Ur minneanteckningar av kapten Carl Wilhelm August Hermelin, volontär åren 1874-76

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

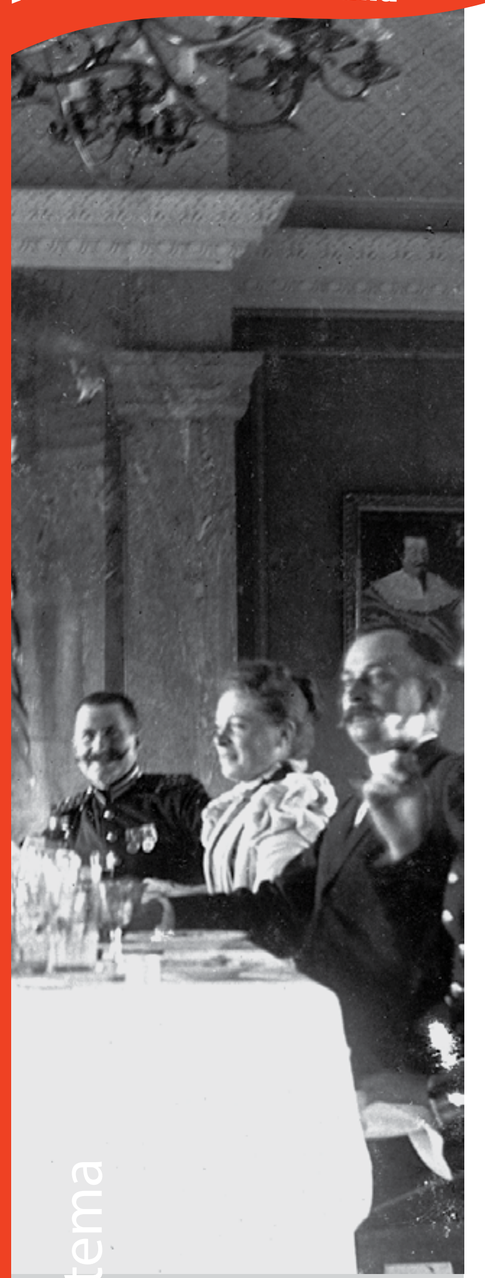

tema

Soldaterna på heden

Högtidligt och uppsluppet

När kungen besökte Kungl. Södermanlands regemente så togs han emot i regementsbyggnaden vid torget. Här fanns de fina salongerna där man åt festmiddagar med långa menyer och dyra viner. Salongerna där man skålade, höll spirituella tal och aldrig bröt mot etikettsreglerna.

Endast de högre officerarna hade tillträde till salongerna. Plus deras inbjudna gäster som kunde vara civila, kanske familjemedlemmar eller vänner. Eller gästande höga militärer och ibland någon ur kungafamiljen.

Officersmässen låg alltså i regementsbyggnaden men här fanns också kontorslokaler och några övernattningsrum.

De äldsta delarna av huset är från slutet av 1780-talet och byggdes rätt snart efter det att regementet fått Malma hed som sin permanenta plats.

Under 1800-talet ändrades byggnaden i flera omgångar så att den blev längre och byggdes på med en våning. Den stora balkongen kom till i början på 1860-talet. Den användes vid festliga tillfällen, för dem som ville se evenemang och för dem som ville synas.

När regementet hade flyttat till Strängnäs 1921 och huset övergivits så byggdes det om ännu en gång. Regementsbyggnaden bytte också namn till Stadshuset och har sedan dess använts till många olika verksamheter som kontor, samlingssal, utställningslokal, biograf och bank.

Ovan: Officerarna har samlats för fotografering, omkring 1900.

Till vänster: Middag med gäster i matsalen, omkring 1900, till vänster sitter löjtnant Axel Svinhufvud.

Officersmässen bestod av en mycket stor matsal jämte ett par samlingsrum på övre botten. Byggnaden hade dessutom på ena långsidan en stor utbyggd veranda, där officerarna sedan många år alltid efter middagen intogo kaffe och punsch, under det att musikkåren stod nedanför på grusplanen och spelade. En stor del av truppen liksom köpingens innevånare brukade alltid höra på. På nedre botten var ett samlingsrum, vilket medels en vindstrappa stod i förbindelse med övre våningen. I bottenvåningen fanns dessutom bostadsrum för regementsofficerarna och expeditionslokaler. Översten bodde i tingshuset och hade till sitt förfogande tvenne mycket trevliga rum med utsikt över exercisfältet.

Carl A Bäckström var kapten vid regementet 1909-1914.

Man kan icke skriva om Malmköping och officerslivet där utan att nämna hovmästare Malmqvist, som var i officerskårens tjänst i många år och dess allt i allo i mässen.
Vid middagarna var han alltid iklädd frack och vit halsduk samt gick, då middagen var färdig, fram till den äldste i samlingsrummet, bockade sig djupt och ceremoniöst och anmälde, att middagen var serverad.

Carl A Bäckström var kapten vid regementet 1909-1914.

Så körde vi upp på torget i Malmköping och såg för första gången den s k "regementsbyggnaden", ful till det yttre, präktig i det inre, där vi under kommande år skulle uppleva så mycket.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Högtidligt och uppsluppet

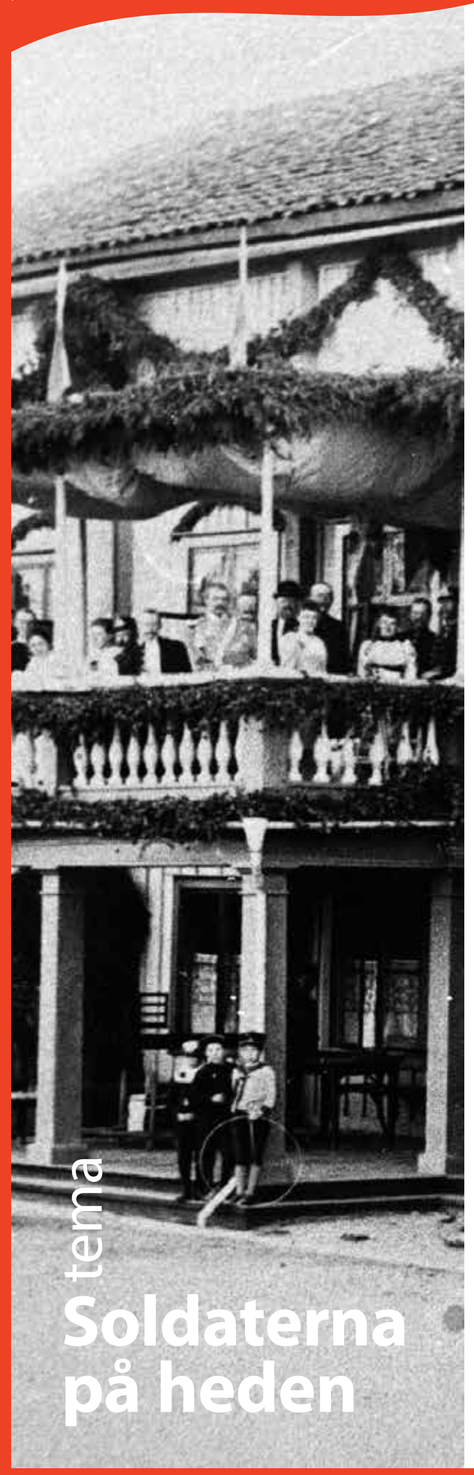

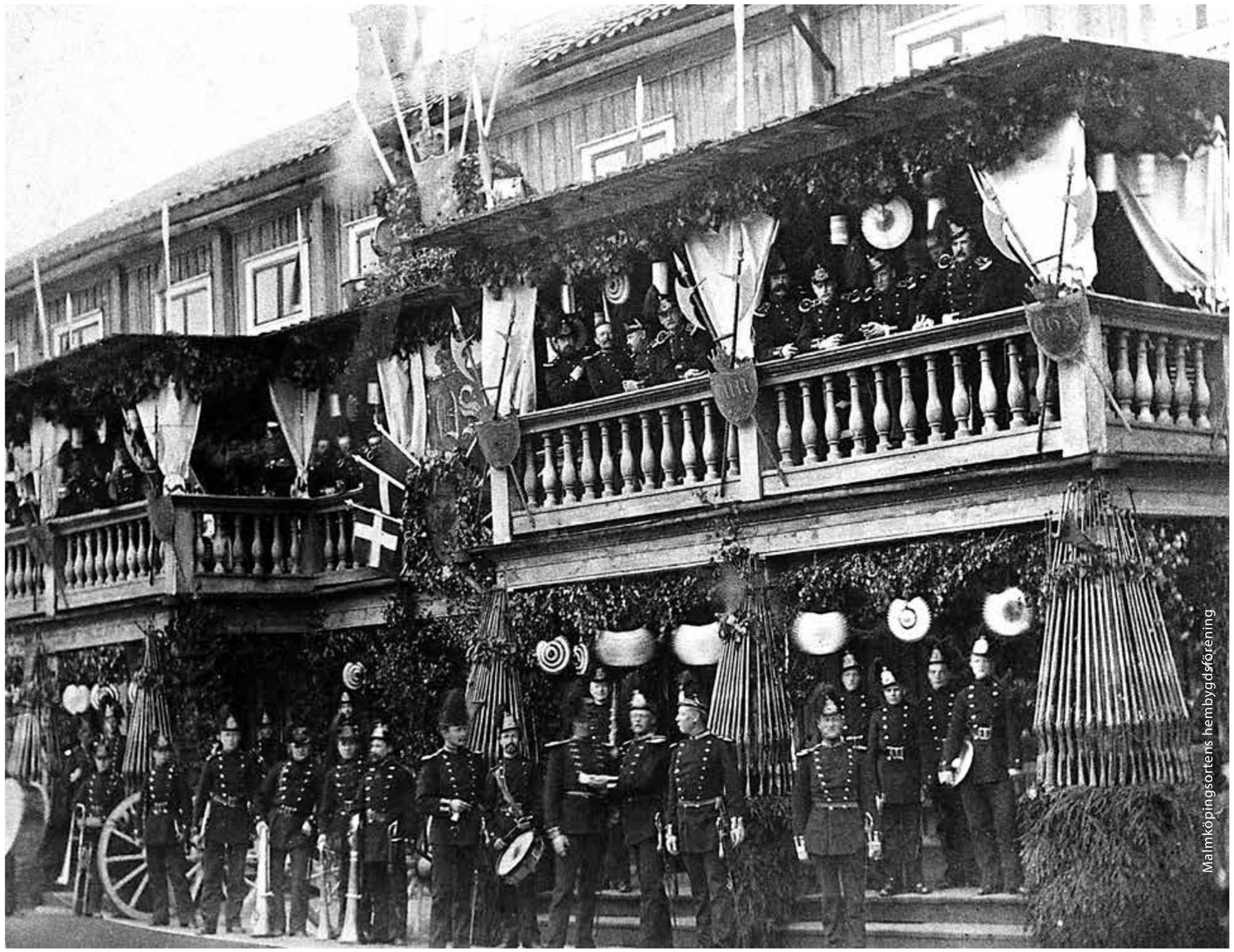

Regementsbyggnaden, nuvarande Stadshuset, i festskrud med gevär, hillebarder, fanor, vapensköldar, lövgirlander och kulörta lyktor. Fotot är från 1882.

Bilden till vänster är från någon festlighet omkring år 1900.

OFFICERSMÄSSEN MALMA HED
MIDSOMMARDAGEN 1921

SMÖRGÅS
LAX
LAMMSADEL
GRÖNA BÖNOR
KALL RÖKT SKINKA
MELON

MADEIRA
1915 DÜRKHEIMER FEUERBERG
POL ROGER

KAISER FRIEDRICH	*Friedemann*
CARMEN	*Bizet*
AN DER SCHÖNEN BLAUEN DONAU	*Strauss*
TONERNA	*Sjöberg*
GLUNTARNE	*Wennerberg*
WHISPERING, FOX-TROT	*Schonberger*
ALTE KAMERADEN	*Teike*

STRÄNGNÄS-TRYCKERIET

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

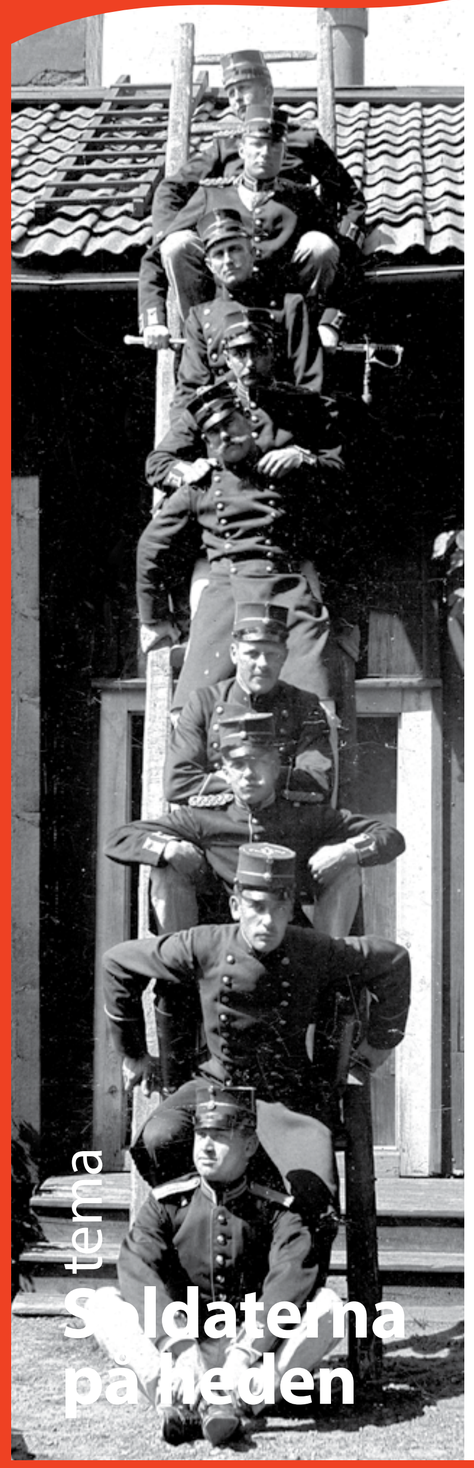

Officerarnas dukade bord

Tiden på heden innehöll inte bara militära övningar. Det var också en tid av festande och humoristiska upptåg, särskilt ifall man tillhörde de yngre officerarnas skara.

Många minnesberättelser från heden handlar om hur de äter, dricker, spelar spel och roar sig på olika sätt.

De högre officerarna hade sin matsal, mässen, i regementsbyggnaden, nuvarande stadshuset. Där serverades maten vid uppdukade bord med nymanglade linnedukar och tjocka linneservetter. Menyerna var eleganta och vinlistan lång.

Underofficerarna hade sin egen mäss strax intill. Här var allt lite enklare men ändå med en standard skyhögt över manskapets kokhus och mathallar. Underofficersmässen kallades paviljongen och är idag privatbostad.

De unga officerseleverna, volontärerna, hade inte plats på någon av officersmässarna utan fick sina måltider på hotell Almqvist, även kallad Gula knuten.

Underofficersmässen, byggd 1875.

Hustrur och gäster inbjöds ibland till fest, här utanför underofficersmässen, troligen i slutet av 1800-talet.

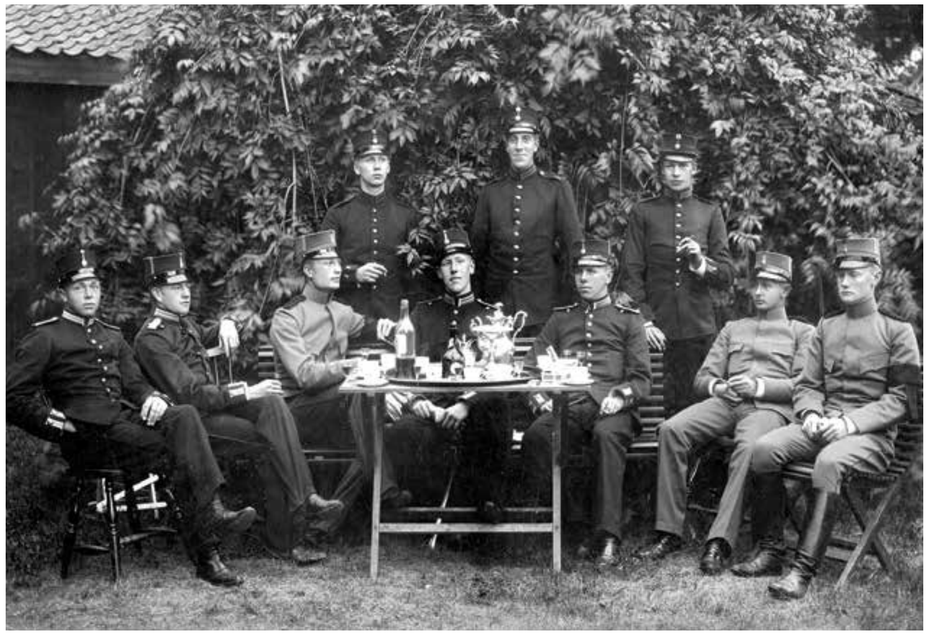

Officerarna samlades gärna runt punschbordet.

Underofficerare spexar framför fotografen, troligen i slutet av 1800-talet.

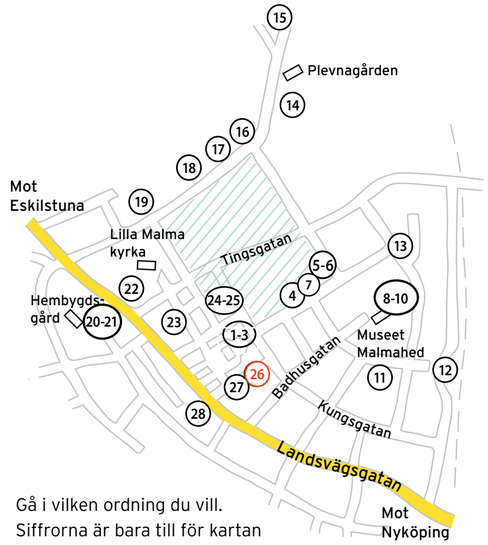

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekt-hållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Officerarnas dukade bord

Middag 2.30 e.m. Smörgåsbord och 3 rätter mat. Söndagar vanligen 4 rätter, ty då brukade ofta några gäster vara inbjudna. Bland de goda rätter, som serverades, minnes jag särskilt den goda gösen från Båven och de praktfulla abborrarna från Oxbro. Under smultrontiden fingo vi massor av de röda, vackra bären,

Ja vi mådde inte illa den tiden på Malma hed. Vi sutto vid ett bord i hästskoform. Regementets officerare och kaptener i mitten. Löjtnanter på högra och underlöjtnanter på vänstra, då man vänder sig mot bordet vid inträdet till salen.

Tre olika smörgåsbord stodo mitt på golvet. Ett för regementsofficerare och kaptener, ett vardera för löjtnanter och underlöjtnanter. På varje bord 3 olika slags brännvinsflaskor, som tronade i mitten.

Då kaffet druckits, kommo våra regementsflickor inbärande rikt försedda brickor med punsch, whisky och cognac, vilket allt gick på gemensamt konto och i obegränsade mängder.

Detta upplivande fluidum inverkade ej så litet på eftermiddagsexercisen, som därigenom fördes med större kläm och fart.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

Utanför lusthuset Lyktan i Gula Knutens trädgård. Notera den emaljerade punschkylaren.

På lördagskvällen gick det vanligen lustigt till på mässen. Inte för att vi heller sparade oss under de andra dagarna i veckan, ty "stimulantia" fanns alltid att tillgå i obegränsade mängder.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

Övningstiden var kort och man hann ej ledsna på det glada festandet. Ofta hade vi civila gäster från de kringliggande godsen.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

Vid klubbaftnarna i mässen gick det alltid muntert och glatt till. Det fanns många musikaliska förmågor, vilka alltid läto höra av sig.

Carl A Bäckström, f d överste löjtnant, om sin tid vid Södermanlands regemente 1909-1914.

Efter supén i officersmässen denna afton samlades vi i den vackra sommaraftonen ute på den rymliga balkongen och åhörde gossorkestern, som spelade på planen nedanför. Sedan musiken upphört, sutto officerarne ännu en stund kvar språkande och rökande och då och då smuttande på sina oumbärliga punschglas - till dess att mot kl. half 11 aftonkylan manade till uppbrott.

Nils Petrus Ödman f 1838 i "Ett litet besök i Malmköping" skriven efter besök på orten i juni 1898.

Fem sergeanter till bords i det fria cirka 1900.

Kl 8 e, sedan vi sjungit "Så går en dag ifrån vår tid och kommer ej mer", erhöll vi vår aftonmåltid, som bestod av en rätt mat, the m m. Omedelbart därpå uppenbarade sig ånyo den förföriska drycken "Hoengo" men nu voro brickorna ännu mer belastade, ty nu började det muntra festandet på allvar och räckte vanligen till midnatt och ofta längre, slutande med en "loppsexa" på morgonsidan.

Kapten C A Hermelin, om tiden vid Södermanlands regemente åren 1874-1905.

Full i går. Sjuk i dag. Kommer i morgon.

Majoren Tönnes Falkenberg skriver telegram efter ett besök hos sin svåger Harald Strömfelt på Malma hed.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

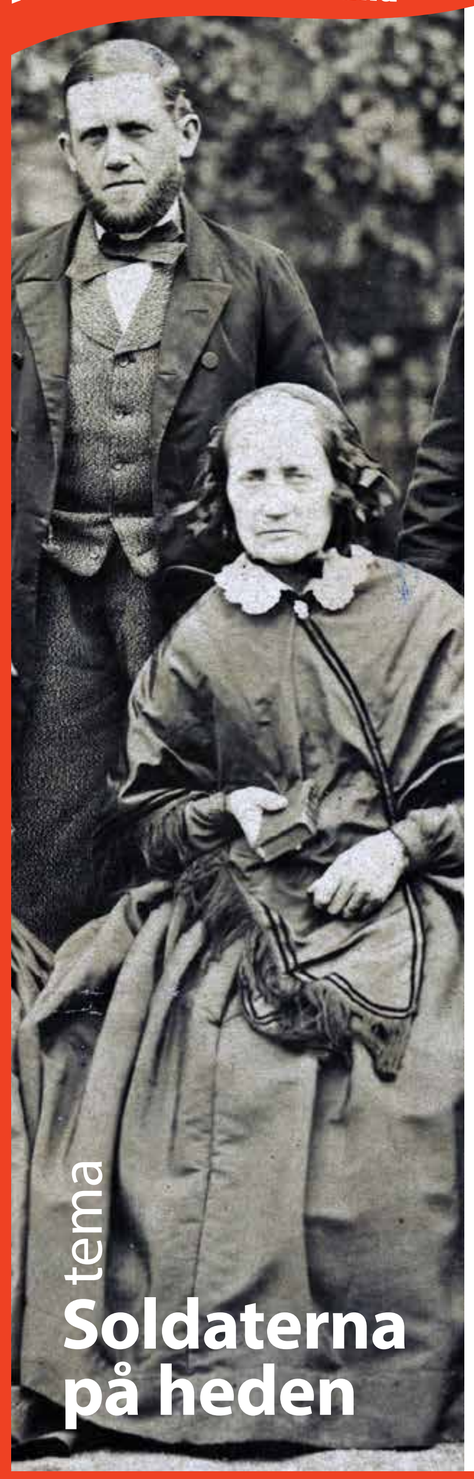

tema

Soldaterna på heden

Företagsamma kvinnor och andra

Kristina Strandberg blev änka 1841. Hon hade barn att försörja men hur skulle det gå till? Det här var en tid då kvinnor hade små möjligheter att jobba utanför hemmet.

Kristina löste problemet genom att öppna en krog i en tillbyggnad på sitt hus vid Landsvägsgatan. Hon blev därmed en av många företagsamma kvinnor i Malmköping.

Kvinnorna lagade mat, bakade, tvättade, sydde, strök och serverade. De sålde potatis, fläsk, grönsaker, ost, smör och mjölk. De drev kaféer, krogar, bagerier, hyrde ut rum och öppnade cigarrbodar.

Regementet gav dem kunder. När mellan tusen och tvåtusen män kom till heden behövdes det mat och service av olika slag. Särskilt officerarna blev bra kunder. Innan de fått sina egna bostadshus hyrde de rum hos ortsborna. De hade också pengar nog att kosta på sig god mat och dryck.

Kvinnorna var ofta egna företagare och de var driftiga, ordentliga och respekterade. Många av dem var änkor som fortsatte driva sin makes affär eller verkstad. En änka var nämligen myndig, till skillnad från en gift kvinna.

Så fanns de andra kvinnorna, servitriserna och pigorna som passade upp. Hit hörde de unga flickorna som lätt föll för stiliga män i uniform, de som lät sig förföras och drömde om ett liv som officersfru. Drömmar som inte sällan slutade med oönskade barn och social katastrof.

Här fanns också de som behövde tjäna lite extra och såg sin kropp som handelsvara. Och de som blev utsatta för våldtäkt. Dem vet vi inte så mycket om, deras namn och öden har försvunnit ut ur historien.

Kristina Strandberg och en av hennes söner.

Affärsverksamheten blomstrade, här i en av Värdshusets flyglar cirka 1890.

> *En häpnadsväckande liten krog, som dessutom var indelad i två klasser med särskilda matsedlar. Men läget, centralt vid Landsvägsgatan, var förmånligt. Utanför krogen kunde det på gatan stå hela foror på väg åt norr eller söder. Forkarlarna hade bara att kliva in, sätta sig på de gröna, väggfasta bänkarna och beställa in. Medan de åt och drack kunde de titta upp på väggarnas hyllor där det stod rader med brännvinsmått. Det kunde också hända att en körkarl stod vid porten med tömmarna i hand och svepte sin sup för att snabbt kunna fara vidare.*
>
> *Under tapeten till det rum som gränsade till krogen fanns en dörr, eller kanske ett litet fönster med rullgardin för. Hörde frun i huset att det blev tumult på krogen, drog hon upp gardinen, taxerade läget och tillkallade vid behov utkastare.*
>
> *Erik Sjöström har berättat om Kristina Strandbergs krog, återgivet i skrtiften Kvinnor kring Malmahed.*

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Företagsamma kvinnor och andra

Fästmör, fruar och systrar kom ibland och hälsade på soldaterna i Malmköping. Axel Florin från Oxelösund tillsammans med Tyra Florin, foto 1905.

Bakom "Gula Knuten" låg en liten trädgård med ett lusthus, som kallades "Lyktan". Här serverades om sommaren alla goda drycker, mest stimulerande, vilka passade bäst för våra törstiga strupar. Där fanns även en kägelbana som flitigt användes och beredde oss ett stort nöje. Detta njutningens tempel var för oss på sommarkvällarna ett omtyckt samlingsställe, i synnerhet under regementsmötet, då volontärkåren var fulltalig och uppgick den ibland ända till 18 man.

Serveringen sköttes av en ung flicka, som utövade en stark dragningskraft på det varma krigarblodet. I synnerlighet beundrades Emilie, en högväxt, vacker flicka, som vi hemburo vår hyllning. Ibland hissade vi henne i vår uppsluppna ungdomsglädje och då hon flög högt upp i luften och kjolarna fladdrade ut mycket, upptäcktes det, att den sköna ej hade några byxor. Detta intressanta förhållande väckte mitt och fleras intresse, så att vi ofta slutade våra små fester med en hissning och då hände det någon gång, att man var lite klåfingrig. Ungdomen är litet nyfiken ibland.

Kapten C A Hermelin började som volontär vid regementet 1874. Han var då 19 år.

Hotell Almqvist syns vid gatans ände mitt i bilden. Hotellet kallades också Gula Knuten och där hade officersvolontärerna sin utspisning åren 1885-1904. I trädgården bakom hotellet låg ett lusthus där de unga officerarna ofta satt och drack punsch.

När Ni nu har slutat upp med Edra onödiga tårar, vill jag ge Eder ett gott råd, som ni kan ha nytta av i framtiden. Gå aldrig med en ung man ännu mindre med en löjtnant nattetid och drick punsch i en skogsbacke, såvida Ni ej vill fullfölja äventyret, ty kom ihåg, att det inte är bara för Edra vackra ögon, som han blir Eder kavaljer. Ni kan råka ut för en värre karl än jag, och nu god natt eller rättare sagt god morgon.
Och så gick jag därifrån, förargad på mina kamrater, som indragit mig i detta enfaldiga äventyr, men nöjd med mig själv, att jag behärskat situationen .

Kapten C A Hermelin började som volontär vid regementet 1874. Han var då 19 år.

De första 10 à 15 åren hade vi kvinnlig betjäning, vanligen 3 à 4 flickor. Beroende på den officers uppfattning, som förestod mathållningen voro de för oss en ögonfägnad eller raka motsatsen. I förra fallet gingo de under namnet "Regementets döttrar", i det senare för "Uvarne".
Det kan ju ej förnekas att de unga flickorna ibland voro villiga att inlåta sig på ett litet äventyr. Ett uppfriskande skämt behövdes nog ibland i deras något enformiga sysselsättning att springa med tallrikar och punschglas.

Kapten C A Hermelin började som volontär vid regementet 1874. Han var då 19 år.

Någon av kamraterna uttalade sin förvåning över, att vi sprungo efter oaptitliga och illaluktande bondpigor och uppmanade oss att spara våra karesser för värdigare föremål.

Kapten C A Hermelin började som volontär vid regementet 1874. Han var då 19 år.

sörmlands museum
En del av Region Sörmland

Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening

historien i sörmland

tema

Soldaterna på heden

Femton krogar

Så snart Malma hed hade utsetts till fast övningsplats för regementet 1774, började de första serveringarna etableras i grannskapet.

Madam Qvarnberg tillhörde de första. Hon serverade kaffe och te till törstande militärer. Serveringen byggdes snart ut till ett kaffehus med namnet Värdshuset Antonia. Det låg på Tingsgatan.

I slutet av 1800-talet fanns 15 krogar i Malmköping. Det var betydligt fler än vad som var normalt för en så liten ort. Anledningen till detta var förstås regementet.

Varje sommar mångdubblades befolkningen med tillresta militärer som var på möten och övningar. Dessutom kom släktingar och vänner och hälsade på. De behövde också mat och sängplatser.

Försäljningen av mat, kaffe, pilsner och brännvin var alltså klart säsongsbunden. Till en början var säsongen kort, men i och med att de inkallade beväringarna blev allt fler, blev också övningstiderna längre. Därmed förlängdes säsongen även för näringsidkarna.

Utbudet var stort och varierande. Här fanns alla sorters näringsställen från fina matsalar med nymanglade vita linnedukar till enkla serveringar och nattliga lönnkrogar.

Dagens värdshus öppnade 1910 under namnet Nya hotellet.

På balkongen till Värdshuset cirka 1910.

Restaurang Fenix vid Stora torget cirka 1890.

Någon gemensam samlingslokal för alla oss vicekorpraler fanns inte. "Gästis" blev vårt tillhåll. Vi förde en glad och bekymmersfri tillvaro i den gamla lägerplatsen, badade i Hosjön och gjorde cykelturer i omgivningana.

Albert Rothstein var inkallad 1915-16 för att göra sin studentvärnplikt på 500 dagar.

Vi intog våra måltider på Gästgivaregården. Riklig och god mat, smörgåsbord och "nubben". Kaffe och punsch, hur mycket som helst.

Kapten C A Hermelin började som volontär vid regementet 1874. Han var då 19 år. Gästgivaregården var det före detta rusthållet, se skylt nr 20.

Lördag-söndag blev det vanligen lite extra livligt både på heden och i köpingen. Släktingar och bekanta kom till heden för att hälsa på – många per hästskjuts. I Köpingen fanns det kafé i vart och vartannat hus och där kunde man också köpa brännvin och öl. På hedens marketenteri tillhandahölls endast svagdricka och kaffe.

Den siste indelta soldaten Carl Albin Stenqvist anställdes 1901 samma år som indelningsverket upphörde.

Gå i vilken ordning du vill.
Siffrorna är bara till för kartan

1. Det ständiga knekthållet
2. På heden
3. Knektar och beväringar
4. På vakt
5. Musik till marsch och dans
6. Veva och lyssna
7. "på stubben"
8. info
9. Sova under tak
10. Alle man till tvättning
11. Maten på heden
12. Järnvägen
13. Sovsalar och gymnastikhus
14. Feber, hosta och magont
15 info
16. "modell Plevna"
17. Krig på allvar
18. När soldaterna marscherat ut
19. Med plats för allt
20. Rusthåll blev militärskola
21. info
22. "Gud med oss"
23. Gustafs stad blev Malmköping
24. Officerarna och hierarkin
25. Högtidligt och uppsluppet
26. Officerarnas dukade bord
27. Företagsamma kvinnor och andra
28. 15 krogar

sörmlands museum
En del av Region Sörmland
Sörmlands hjärta
Flens kommun

i samarbete med Malmköpingsortens hembygdsförening